

**LAULAEN JA LEIKKIEN KOHTI KIELEN
JA MINÄKUVAN MAAILMAA**

Toimintapäivä Vantaan Seljapolun monikult-
tuuripäiväkotiin

Tiina Heikkinen ja Kaisa Uutela
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak-Itä, Pieksämäen toimipaikka
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) + Ito

TIIVISTELMÄ

Heikkinen, Tiina & Uutela, Kaisa. Laulaen ja leikkien kohti kielen ja minäkuvan maailmaa. Toimintapäivä Seljapolun monikulttuuripäiväkotiin. Pieksämäki, kevät 2010. 55 s, 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Järjestimme maaliskuussa 2010 eläinaiheisen toimintapäivän Seljapolun monikulttuurisessa päiväkodissa Vantaalla. Toimintapäiväämme osallistui 4–6-vuotiaat lapset. Toimintapäivän tarkoituksena oli edistää lasten kielen kehitystä sekä tukea lapsen myönteisen minäkuvan kehitystä toiminnan avulla. Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa toimintapäivä monikulttuuriseen päiväkotiin, ja kerätä sekä analysoida siitä saatu palaute.

Jaoin toimintapäivän kahteen osaan: aamu- ja iltapäiväryhmään. Aamulla pidimme ohjelmaa 4–5-vuotiaille ja iltapäivällä 6-vuotiaille. Suunnittelimme molemmille ryhmille omat ohjelmansa, mutta teema ja toiminnan tavoitteet olivat samat molemmille ryhmille. Ohjelma sisälsi mm. lauluja, leikkejä, piirtämistä ja liikuntaa.

Toimintapäivästä saimme palautetta mukana olleilta lapsilta, toimintaa seuranneelta päiväkodin henkilökunnalta sekä päiväkodinjohtajalta. Lisäksi teimme kyselylomakkeen, jotka oli tarkoitettu päiväkodin työntekijöille. Näin saimme kerättyä sekä suullista että kirjallista palautetta toimintapäivästämme.

Toimintapäivästä saimme kehittävää palautetta mm. tilankäytöstä, selkeiden rajojen asettamisesta ja ohjelman kestosta. Palautteesta kävi ilmi, että toimintapäivän ohjelma oli joillekin maahanmuuttajalapsille kielellisesti liian haastava.

Hyvää palautetta saimme etukäteen tiloihin tutustumisesta, ennakkovalmisteluista (tilojen rekvisiitta ja koristelu) ja päiväkodin henkilökunnan tiedottamisesta. Saimme ruusuja myös luottamuksen saavuttamisesta, hyvästä kontaktista kaikkiin lapsiin, vaihtelevasta ja monipuolisesta ohjelmasta sekä päivän kokonaisvaltaisesta hallinnasta.

Avainsanat: kielen kehitys, leikki, maahanmuuttajalapsi, minäkuva

ABSTRACT

Heikkinen, Tiina and Uutela, Kaisa.

Singing and Playing Towards the World of Language and Self-image – An activity Day in Seljapolku Multicultural Daycare centre In Vantaa. Pieksämäki, Spring 2010.

55 p, 5 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme of Social Services.

Degree: Bachelor of Social Services, Kindergarten Teacher qualification.

In March 2010 we arranged an animal-themed activity day for the children between the ages of 4 and 6 years at the Seljapolku multicultural daycare centre in the city of Vantaa, Finland. The purpose of this thesis was to enhance language development as well as promote a healthy self-image of the children through the use of different activities.

We divided the activity day into a morning group and an afternoon group. The morning group contained activities for the 4- and 5-year-olds and the afternoon group contained activities for the 6-year-olds. Both groups contained separate activities, but the theme and goals were the same. The program contained songs, plays, picture-crafting and exercising.

We received feedback from the participating children and the observing daycare staff, as well as the director of the daycare centre. We also compiled a questionnaire for the daycare staff. In this manner, both verbal and written feedback was gathered.

We got both positive and negative feedback. In staff's opinion we could have used the gym hall better and set clear limits to the children. The duration of the program could have been shorter. The feedback pointed out that the activity day was experienced as linguistically too challenging by immigrant children.

Positive feedback was given on visiting the premises beforehand, preparing upfront and informing the staff of the daycare centre. We also got positive feedback for receiving the trust, having a good contact to every child, having a changing and diversing program and the day's overall managing.

Keywords: immigrant child, language development, play, self-image

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSEN KIELEN KEHITTYMINEN.....	7
2.1 Ikäkaudet 0–2.....	7
2.2 Ikäkaudet 2–4.....	9
2.3 Ikäkaudet 5–6.....	10
3 KIELEN KEHITYKSEN TUKEMINEN	12
3.1 Kaksikielisyys	12
3.2 Kaksikielisyyteen tukeminen	14
3.3 Maahanmuuttajalapsen suomen kielen oppiminen	15
3.4 Päivähoidon osuus.....	15
4 LAPSEN MINÄKUVAN KEHITTYMINEN	18
4.1 Minäkuva	18
4.2 Minäkuvan eheys	19
4.3 Lapsen minuuden kehittyminen	20
4.4 Lapsen myönteisen minäkuvan tukeminen	21
4.4.1 Roolileikit.....	22
4.4.2 Mielikuvitusleikit.....	23
5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	24
5.1 Yhteistyökumppanin etsiminen ja yhteistyön alkaminen	24
5.2 Toimintapäivän ja kirjallisen osuuden työstäminen	25
5.3 Ammattieettisyys ja sen sisällyttäminen prosessiin	26
5.4 Yhteistyökumppani.....	28
6 TOIMINTAPÄIVÄ.....	30
6.1 Suunnittelu	30
6.2 Toteutus.....	31
6.2.1 Aamupäivän ryhmä	32
6.2.2 Iltapäivän ryhmä	36
7 PALAUTE	38
7.1 Henkilökunnan suullinen palaute.....	38
7.1.1 Aamupäivän palaute.....	38
7.1.2 Iltapäivän palaute	39

7.2 Kyselylomakkeiden palaute ja analysointi.....	40
8 OMAN TOIMINNAN REFLEKTOINTI.....	43
8.1 Missä onnistuimme?	43
8.2 Mitä teimme väärin ja mitä tekisimme toisin?.....	43
8.3 Tavoitteiden toteutuminen	44
9 POHDINTA	46
LÄHTEET	48
LIITE 1 Toimintapäivän tiedote päiväkodille.....	50
LIITE 2 Kuvauslupalomake lasten vanhemmille.....	51
LIITE 3 Toimintapäivän ohjelman runko	52
LIITE 4 Kyselylomake päiväkodin henkilökunnalle	53
LIITE 5 Lapsille jaettava diplomi	55

1 JOHDANTO

Lapset rakastavat toimintaa. Lauluja, leikkejä ja sitä, että aikuiset antavat heille aikaa ja huomiota. Näistä lähtökohdista aloimme rakentamaan opinnäytetyömme aihetta. Sen seurauksena pidimme 1.3.2010 toimintapäivän Vantaan Seljapolun monikulttuuripäiväkodin 4–6-vuotiaille lapsille. Tulevissa kappaleissa tulemme kertomaan kirjoittamastamme teoriasta sekä Toimintapäivä- osion käsitellyistä kappaleista.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa eläinaiheinen toimintapäivä monikulttuuriseen päiväkotiin. Toimintapäivälle asetimme kaksi selkeää tavoitetta, lapsen kielen kehityksen tukeminen ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen toiminnan avulla.

Vuonna 1990 suomalaiset päiväkodit kokivat muutoksen tuulia, koska silloin ne alkoivat saada hoitoonsa eri äidinkieltä puhuvia lapsia (Hassinen 2005, 143). Tämän seurauksena Suomessa alettiin kehittää monikulttuurista päivähoitoa maahanmuuttajalapsia varten. Seljapolun päiväkodin lapsista lähes puolet, tulevat eri kieli- ja kulttuuritaustoista. Tämä tuo omat haasteensa toimintapäivän suunnitteluun. Lasten kielelliset valmiudet ovat hyvin eritasoisia, joten on tarkkaan mietittävä, miten ohjelma tukisi jokaisen lapsen kielen kehitystä. Päiväkodin henkilökunnalla on vanhempien ohessa tärkeä rooli lapsen kielen kehityksen tukijana. Maahanmuuttajalapsen vanhemmat ovat ensisijaisessa vastuussa lapsen oman äidinkielen kehityksestä. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan päivähoiton tehtävä on lapsen suomen kielen taidon kehittäminen, puhumaan rohkaiseminen sekä toimivan kaksikielisyyden saavuttaminen.

Lapsi oppii leikin varjolla paljon uusia taitoja sekä luo itsestään samalla kokonaisvaltaista käsitystä itsestään. Ympäristöltä saatu palaute vaikuttaa ratkaisevasti lapsen minäkuvan muodostumiseen, joten on tärkeää kehua ja kannustaa lasta eri tilanteissa. Toimintapäivän avulla halusimme rohkaista lapsia piirtämään, laulamaan, puhumaan ja liikkumaan. Luomalla lapselle onnistumisen kokemuksia hänen myönteinen minäkuvasa vahvistuu. Toimintapäivämme tavoitteet ovat molemmat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta.

2 LAPSEN KIELEN KEHITTYMINEN

Puhumme kielen kehityksen yhteydessä maahanmuuttajalapsista. Maahanmuuttajalla tarkoitamme tässä opinnäytetyössämme kaikkia pysyvästi Suomessa asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja on voinut saapua Suomeen useita eri reittejä esimerkiksi töiden perässä, solmittuaan avioliiton, pakolaisena, paluumuuttajana tai perheen yhdistämishojelman kautta. Suomen kansalaisuutta voi hakea henkilö, joka on asunut Suomessa pääsääntöisesti viisi vuotta. (Räty 2002, 8.)

Pakolainen puolestaan määritellään henkilöksi, joka on joutunut tulemaan maahan poliittisista, uskonnollisista tai muista syistä. Pakolaisiin luetaan niin kiintiöpakolaiset kuin turvapaikanhakijatkin. Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen silloin, kun hänen hakemuksen on käsitelty ja hän saa oleskeluluvan Suomesta. (Räty 2002, 8.)

Kieli on kommunikaatioväline ja ihmisen mielen avain. Ihminen tarvitsee kieltä myös sosiaalisten suhteiden luomiseen. Kieli on kulttuurin tuote ja sillä on paljon eri tehtäviä. Kielen avulla ihminen tiedottaa omista ajatuksistaan ja tarpeistaan, kieli antaa elämyksiä, sitoo ihmisiä yhteen sekä toimii taiteen välineenä. Lapsi tarvitsee kieltä kulttuurinsa ymmärtämiseen. Kieli muokkaa lapsen identiteettiä ja jäsentää maailmankuvaa. Kasvu-ympäristö vaikuttaa paljon lapsen kieleen sekä ajatteluun ja erilaiset traditiot välittyvät vanhemmilta lapsille kielen avulla. Kieli on lisäksi toiminnan väline, koska sen avulla lapsi oppii säätelemään omaa toimintaansa. Kielen ansiosta lapsi pystyy suunnittelemaan tulevaa, omaksumaan toimintaohjeita, kieltoja ja yhteiskunnan normeja. (Vilkko-Riihelä 2006, 395–396.)

2.1 Ikäkaudet 0–2

Lapsen kielen kehitys lähtee liikkeelle jo varhain, koska lapsi pystyy jo kohdussa erottelemaan ympäristön ääniä. Vastasyntynyt vauva on kiinnostunut ihmiskasvoista ja yrittää jäljitellä kasvoniilmeitä. Tämä luo edellytykset vastavuoroiselle kommunikaatiolle. (Tolonen 2001, 165.) Äidin ja vauvan suhde muuttuu varhain vuorovaikutukseksi. Tällä tarkoitetaan jatkuvaa tulkintaprosessia, jossa viestitään itselle tärkeistä asioista ja yrite-

tään vaikuttaa toiseen ihmiseen ja luoda häneen suhdetta. (Himberg, Laakso, Peltola, Näätänen & Vidjeskog 2004, 50–52.)

Kahden kuukauden ikäinen vauva osaa jo vuorotella ja jäljitellä vanhempien ilmeitä. Lapsella on menossa esikielellisen kommunikaation vaihe, ja on hyvin tärkeää, että vanhemmat reagoivat lapsen viesteihin ja vastaavat niihin oikealla tavalla. Vanhempien tulee suhtautua lapsen ääntely-yrityksiin, ilmeisiin ja eleisiin ikään kuin ne olisivat tarkoituksenmukaisia. Vanhemmat antavat omalla toiminnallaan lapselle mallin sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. (Tolonen 2001, 165.)

Lapselle kehittyy jo varhain jäljittelyn taito, joka on erityisen tärkeää kielen omaksumisen kannalta. Lapsi alkaa jäljitellä ääntelyitä ja lyhyitä toimintoja ensimmäisen ikävuotensa aikana. Kielen kehityksen kannalta on oleellista, että lapsi alkaa kiinnostua samanaikaisesti toisen ihmisen toiminnan ja puheen jäljittelystä. Tämä tapahtuu yleensä noin puolentoista vuoden iässä. Tämä herkkyys on merkityksellinen puheen oppimisen kannalta. Vaikka lapsi ei itse vielä puhetta tuottaisikaan, niin hän ymmärtää sitä jo hyvin. Puheen ymmärtäminen kehittyy nopeammin kuin puheen tuottaminen. Vanhempi voi tässä vaiheessa tukea lapsen kielen kehitystä yhdistämällä kielen ja toiminnan toisiinsa käytännön tilanteissa. (Tolonen 2001, 168–170.)

Alle kaksivuotiaalla lapsella sanaston kasvu tapahtuu nopeasti ja kielitaidon perusta luodaan ensimmäisinä ikävuosina. Nopeimmin lapsi oppii esineiden ja asioiden nimiä. Lapsen käyttämät sanat viestivät paljon siitä ympäristöstä, jossa lapsi elää. Riittävän perussanaston jälkeen lapsi alkaa pikkuhiljaa taivutella sanoja. (Pihlaja 2005, 69.)

Lapsi oppii helposti niitä sanoja, joita hän kuulee jokapäiväisissä tilanteissa. Syömiseen, pukeutumiseen ja leikkimiseen liittyvät sanat ovat alkuvaiheessa yleisiä lapsen sanavarastossa. Toisen ikävuoden loppuun mennessä lapsi oppii ymmärtämään ja käyttämään edellä mainittuja sisältöalueita. Lapsen ymmärtäessä, että sanat merkitsevän aina jotakin, alkavat he kysellä mm. esineiden nimiä. Tätä vaihetta kutsutaan ensimmäiseksi kyselykaudeksi. (Himberg ym. 2004, 46–48.)

Kielen varhaiskehitys liittyy olennaisesti lapsen tunteisiin. Lapsi haluaa jakaa läheisten ihmisten kanssa asioita ja olla yhteydessä heihin. Lapsen opittua kieltä vähän, hän pys-

tyy kertomaan toiveistaan, tarpeistaan ja ajatuksistaan. Tämä motivoi lasta opettelemaan kieltä lisää. Ympäristöltä saadun kielellisen palautteen avulla lapsi oppii säätelemään ja suunnittelemaan toimintaansa. Tästä syystä kielen oppimisella on keskeinen merkitys lapsen kehityksessä. (Himberg ym. 2004, 46.)

2.2 Ikäkaudet 2–4

Ollessaan kahden vuoden iässä lapsi alkaa yhdistellä erilaisia sanoja lauseiksi. Lapsi haluaa yleensä kuvailla esineiden väriä ja kokoa sekä kykenee jo vertailemaan joidenkin esineiden kokoeroja. Varhaisessa lauseiden opetteluvaiheessa lapsi pyrkii myös ilmaistamaan omistamista. (Lyytinen 2006, 114–115.)

Kolmevuotiaan lapsen lauseet ovat jo hieman kehittyneempiä, ja tämän ikäinen lapsi osaa yleensä käyttää eri aikamuotoja, apuverbejä sekä kykenee taivuttamaan oppimiaan verbejä. 2–4 vuoden iässä lapsi omaksuu nopeimmin eri taivutusmuotoja. Lapsi kuuntelee tarkkaan puhetta ja alkaa tehdä oletuksia kielen sääntöjärjestelmästä. Lapsen kognitiivinen taso tulee esille hänen luomasta ns. omasta kieliopistaan. Lapsen tekemät virheelliset päätelmät ja taivutukset kertovat siitä, että lapsi ei toista kuulemaansa puhetta vaan tekee omia johtopäätöksiä oikeaksi luulemastaan kieliopista. (Himberg ym. 2004, 48.)

Kolmevuotiaat tykkäävät loruista ja riimeistä, koska heidän kielellinen tietoisuutensa on kehittymässä. Myös sanaleikit kiinnostavat kolmevuotiaita. Tässä iässä alkaa myös toinen kyselykausi, ja lapsi on kiinnostunut asioiden syy-seuraus suhteista. Lapsi haluaa tietää, miksi asiat ovat niin kuin ovat. Hän haluaa vastauksia kysymyksiinsä sekä perusteltuja selityksiä. Lapsen kielen kehitykseen vaikuttavat vanhempien suhtautuminen lukemiseen, satuihin ja keskusteluun sekä kodissa käytetty puhetapa. (Himberg ym. 2004, 49.)

Neljän vuoden iän jälkeen lapsi hallitsee sanojen taivuttamisen ja lauseiden muodostamisen perussäännöt. Samaan aikaan omien virheellisten taivutusmuotojen käyttö vähentyy. Lapsi havainnoi vanhempien puhetta ja käyttää eri sanaluokan sanoja samassa suhteessa kuin vanhempansa. Neljävuotias lapsi alkaa tarkentaa ilmaisujaan. Hän osaa tar-

kastella esineitä ja asioita laadullisesti, esimerkiksi minkä muotoinen jokin esine on. Neljän ikävuoden jälkeen lapsen ilmaisut tarkentuvat myös ajan, paikan ja sijainnin sekä tarinoiden suhteen. (Lyytinen 2003, 48.)

Kielellä leikkiminen ja leikkittely ovat tärkeitä tekijöitä lapsen kielen kehityksessä. Päivittäisiin toimintoihin liittyvä puhe ja aikuisen kertomat tarinat ovat kielellisen kulttuurin perusta (Tolonen 2001, 175–176). Satujen lukeminen lapselle on erityisen tärkeää, koska sadut antavat lapselle kielellisiä virikkeitä ja vaikuttavat erityisen paljon lapsen kognitiiviseen kehitykseen (Himberg ym. 2004, 49).

Lapset nauttivat saduista ja tarinoista ja keksivät niitä myös itse. Vanhempien kannustus ja rohkaisu edesauttavat lapsen intoa keksiä omia satuja. Lapselle on tärkeää saada luoda omia tarinoita, jotka auttavat häntä rakentamaan tapahtumakokonaisuuksia. Tarinoiden keksimisen myötä lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja hän luottaa itseensä ja kykynsä ilmaista asioita sekä rohkaistuu käyttämään kieltä entistä rohkeammin. (Tolonen 2001, 175–176.)

Kielellä on suuri merkitys lapselle ominaisessa tavassa toimia. Lapsi tarvitsee kieltä omassa toiminnassaan, ja kieli kehittyy luontevasti leikin, liikkumisen ja itsensä ilmaisemisen myötä. Päivittäiset toimintarutiinit opettavat pienille lapsille eri tilanteisiin ja toimintoihin liittyvää kieltä. Kielen avulla lapsi muotoilee leikkinsä tarkoitusta sekä kuvailee leikin kulkua. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005.)

2.3 Ikäkaudet 5–6

Viisivuotias lapsi hallitsee keskimäärin jo noin kaksituhatta sanaa sekä osaa vertailla asioita adjektiiveilla sekä käyttää erilaisia, harvinaisempiakin, sijamuotoja. Taivutusmuotojen ja niiden sääntöjen oppiminen on oleellinen osa kieleemme opettelussa. Viisi- ja kuusivuotiaiden kieli sisältää jo kaikki peruslausetyypit ja lapsi osaa yhdistellä lauseita yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi. (Lyytinen 2006, 111–117.)

Lyytisen (2003) mukaan lapsi omaksuu myös erilaisia vuorovaikutustaitoja noin kuusivuotiaana. Lapsella alkaa olla valmiudet kuunnella ja ymmärtää toimintaohjeita. Lapsi

myös osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti. Lapsi osaa myös vuorotella keskusteluissa: hän kuuntelee, esittää kysymyksiä sekä odottaa puheenvuoroaan.

5-6-vuotiaan lapsen kielellinen kehitys on siinä vaiheessa, että puhe on selkeää ja sanamuodot oikeita. Lapsi osaa kertoa asioista muille ja alkaa vähitellen erottaa todellisen ja kuvitellun maailman. Lapsi osaa myös luokitella esineitä ja asioita, esimerkiksi eläimet ja vaatteet. Luokittelun lisäksi lapsi ymmärtää erilaisia käsitteitä. Värit ja lukusanat yhdestä kymmeneen ovat hallussa ja osa lapsista on kiinnostunut jo kirjaimista ja numeroista, jopa lukemisesta. (Vantaan kaupunki 2006.)

Aiemmin oli puhetta satujen tärkeydestä lapsen kielen kehityksessä. 5-6-vuotiaalle lapselle sadut ja kirjat ovat edelleen tärkeitä, myös vanhat, tutut satukirjat. Kirjat, joissa käsitellään ympäröivää maailmaa, eläimiä sekä menneitä aikoja, alkavat kiinnostaa lasta. (Vantaan kaupunki 2006.)

3 KIELEN KEHITYKSEN TUKEMINEN

Lasta voi tukea kielen kehityksessä monella tavalla. Täytyy tuntea kielen kehityksen vaiheet ja tukea lasta niissä. Muutaman kuukauden ikäistä vauvaa voi tukea vastaamalla aina vauvan kommunikointiyrityksiin. Vauvan lähelle meneminen ja hänelle puhuminen ovat myös tärkeitä alkuvaiheen kielen kehityksen tukemisessa. Vauvan tarpeiden huomiointi on myös tärkeää. Vanhempien vastatessa vauvan itkuun ja nauruun, hän oppii kommunikoinnin kannattavan. Alle vuoden ikäistä lasta voi tukea kielenkehityksessä katsomalla ja näyttämällä niitä esineitä ja asioita, joista puhut hänelle. Puolitoistavuotias lapsi osaa jo ilmaista riemua, pelkoa, vihaa ja kätttyisyyttä. Tässä vaiheessa lasta voi tukea tulkitsemalla sanoilla ja äänenpainoilla lapsen ilmaisuja. 2-3-vuotiaasta lasta voi auttaa kielen kehityksessä vastaanottavaisuudella, sekä puhumalla lapselle erilaisista tunteista ja mielialoista. Noin viisivuotiaana, lapsen leikkiessä erilaisia rooleja, lasta voi tukea kannustamalla leikkimään leikkejä, jossa saa matkia ja esittää eri hahmoja. (Einon 1999, 150–154.)

3.1 Kaksikielisyys

Kaksikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että ihminen pystyy aktiivisesti puhumaan, ajattelevaan sekä ymmärtämään kahdella kielellä. Kaksikielinen ihminen pystyy aikuisena käyttämään molempia kieliä lähes äidinkiелensä tasoisesti. Kaksikielisyyteen kasvaminen on prosessi, joka tapahtuu monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä. Lapsi omaksuu kaksi kieltä olemalla vuorovaikutuksessa kahden kielen ja kulttuurin edustajien kanssa.

Kaksikielisyys voidaan jakaa kahteen eri käsitteeseen: simultaaniseen ja suksessiiviseen kaksikielisyyteen. Ensimmäinen tarkoittaa samanaikaista kaksikielisyyttä eli sitä, että lapsi on omaksunut kaksi kieltä lähes samanaikaisesti ja tämä on tapahtunut ennen kolmea ikävuotta. Suksessiivisellä kaksikielisyydellä tarkoitetaan puolestaan peräkkäistä kaksikielisyyttä. Lapsi on omaksunut toisen kielensä vasta kolmen ikävuoden jälkeen. (Hassinen 2005, 10–13.)

Kaksikielisen lapsen kielen kehitys ei poikkea paljon yksikielisen lapsen kehityksestä. Kielen kehitys on sisällöltään ja järjestykseltään lähes samanlaista yksi- ja kaksikielisillä lapsilla, mutta jälkimmäiset oppivat määrällisesti enemmän sanastoa. Kielen omaksumisessa tapahtuu pientä hidastumista silloin, kun lapsi alkaa erotella kieliä toisistaan. Kaksikielisen lapsen on opittava käsitteet ensin toisella kielellä, ennen kuin pystyy löytämään niille vastineet toisesta kielestä. Maahanmuuttajalapsen tullessa päivähoidon hänen kielen oppimistaan helpottaa se, jos hänellä on jo halussaan käsitteitä ja sanoja omalla äidinkielellään. Näin maahanmuuttajalapsen on mahdollista omaksua myös toinen kieli. (Hassinen 2005, 86–87.)

Kaksikielisyys on rikkaus, mutta siinä on hyötyjen lisäksi myös haittoja, mikäli kielen kehitys ja kahden kielen opettelu ei etene loogisesti. Kaksikielisydestä voi aiheutua myös kielen kehityksen häiriöitä tai lapsen puolikielisyttä. Puolikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että lapsen kaksikielisuuden tavoitteet ovat jääneet toteutumatta ja lapsi ei ole kunnolla oppinut kumpaakaan kieltä. Lapsi pärjää molemmilla kielillä, mutta ei hallitse kumpaakaan kieltä tarpeeksi. On kuitenkin normaalia, että kaksikielinen lapsi ei osaa molempia kieliä täysin samantasoisesti, vaan toista hieman paremmin. Vahvemmaksi kieleksi muodostuu yleensä se kieli, jota lapsi kuulee ja käyttää päivittäisessä toimintaympäristössään. (Hassinen 2005, 10–18.) Mikäli maahanmuuttajalasten vanhemmat puhuvat johdonmukaisesti lapselleen pelkästään omaa äidinkieltään, lapsi kehittyy tasapuolisesti kaksikieliseksi. Jos lapsi hallitsee kahta kieltä samanvertaisesti, hänen kielellinen tietoisuus ja kognitiivinen kehityskin hyötyvät tästä. (Himberg ym. 2004, 49.)

Maahanmuuttajalapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen oman äidinkielen kehityksestä. Vanhempien tehtävänä on myös kehittää ja säilyttää lapsen omaa kulttuuria. Varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajalasta rohkaistaan käyttämään molempia kieliä. Mahdollisuuksien mukaan myös päivähoidossa voidaan tukea ja kehittää lapsen toisen oman äidinkielen kehittymistä. Maahanmuuttajalapsen osallistuessa suomalaiseen päivähoidon hänellä on tilaisuus oppia toinen kieli luonnollisella tavalla. Hän kuulee ja voi käyttää toista kieltä päiväkodin henkilökunnan ja muiden lasten kanssa kommunikoidessa. Päiväkodissa maahanmuuttajalapsella on mahdollisuus harjoitella toista kieltä myös järjestelmällisesti ja ohjatusti. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon myös maahanmuuttajalapsen kulttuurin erityispiirteet ja omat painotukset. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005.)

3.2 Kaksikielisyyteen tukeminen

Kaksikielisyyys tuo lapselle paljon erilaisia mahdollisuuksia ja siitä on paljon hyötyä. Kielen avulla lapsi pääsee osalliseksi kahden kulttuurin ajatuksista ja kokemuksista. Lapsi, joka kasvaa kahden kulttuurin keskellä, omaksuu molemmista kulttuureista sellaista tietoa, taitoa ja osaamista, jotka ovat hänelle ajankohtaisia ja tarpeellisia. (Alitolppa-Niitamo, Sirkiä 2007, 66). Olennaista kaksikielisyyden omaksumiselle on kieliympäristö. Toisen kielen oppimista edistävät seuraavat asiat: lapsen äidinkieli on valtakieltä tai sillä on korkea status, lapsen vanhemmilla on suhteellisen korkea sosioekonominen asema, lapsen vanhemmat ja lapsi ovat vapaaehtoisesti valinneet kaksikielisen ympäristön tai lapsen äidinkielen oppimista tuetaan systemaattisesti ja hän saa jatkuvasti opetusta myös äidinkielellään. Myös se, kuinka perheessä käytetään kieltä, vaikuttaa kaksikielisen lapsen kielelliseen kehitykseen ja tulevaan kielitaitoon. (Alijoki 1998, 31–32.)

On suhteellisen yleistä, että kummallakin vanhemmalla saattaa olla eri äidinkieli. Tällöin on tärkeää, että kumpikin vanhemmista puhuu lapselle johdonmukaisesti omaa äidinkieltään riippumatta siitä, kummalla kielellä lapsi vastaa. Näin lapsi oppii erottamaan kielet toisistaan ja oppii, mitkä sanat ja minkälainen kielenkäyttö kuuluvat kumpaankin kieleen. (Alitolppa-Niitamo, Sirkiä 2007, 62.) Perussääntönä voisikin ajatella, että tärkeintä on puhua sillä kielellä, jonka kautta pystyy parhaiten viestimään tunnetiloistaan lapselle ja jonka kokee vahvimaksi kieleksi. Johdonmukainen saman kielen käyttäminen on ensisijaisen tärkeää lapsen ja vanhemman välisen tunnesiteen syntymisessä.

Kun perheen vanhemmilla on eri äidinkieli, on lapsella mitä parhaimmat edellytykset kaksikielisyyteen. Aina se ei kuitenkaan ole helppoa, jos vanhempi ei ehdi olemaan riittävästi vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa. Lapsen täytyy siis kuulla tarpeeksi kieltä eri tilanteissa, jotta hän oppii sitä. On hyvä muistaa, että vasta silloin kun lapsi on oppinut hyvin oman äidinkielensä vanhemmiltaan, hänellä on valmius oppia muita kieliä. (Alijoki 1998, 33).

3.3. Maahanmuuttajalapsen suomen kielen oppiminen

Suomen kielen oppiminen on eräs maahanmuuttajalapsen selviytymistä osoittava tekijä. Uuteen kulttuuriin sopeuduttaessa kommunikointi ja uuden kielen oppiminen ovat avainasemassa. Valtakielestä tulee vähitellen maahanmuuttajalapselle ajattelun ja oppimisen kieli, välinekieli, mutta tähän kuluu monta vuotta. (Haapanen, Takkinen 1995, 72.) Sillä, kuinka hyvin lapsi hallitsee oman äidinkieltensä, on vaikutusta valtakie- len oppimiseen.

Sanotaan, että suomi on vaikea kieli oppia. Se vaatii maahanmuuttajalapselta kärsivälli- syyttä. Lapsi omaksuu hyvin uusia kieliä, kun vain kuulee ja pystyy käyttämään sitä tarpeeksi. Lasten suomen kielen oppimista ja puheen ymmärtämistä tuetaan näyttämällä, osoittamalla ja käyttämällä kuvia. Esimerkiksi päiväkotipäivän rutiinit voidaan piirtää lapulle, jotta lapsi oppii sen helpommin. (Joensuun yliopisto 2010.)

Maahanmuuttajalapselle puhuttaessa puheen tulee olla selkeää ja yksinkertaista, lausei- den lyhyitä. Rauhallinen puhetempo ja tärkeimpien sanojen painottaminen helpottavat ymmärtämistä. Kirjat, lorut ja runot ovat tärkeitä kielen rikastajia, ja aikuiset voivat esimerkiksi kysymyksiä asettaessaan miettiä kysymykset niin, ettei lapsen ole aina mahdollista vastata niihin pelkästään "joo" tai "ei". (Joensuun yliopisto 2010.)

3.4 Päivähoidon osuus

Kontaktin luominen vieraskieliseen lapseen vaatii aikuiselta eläytymiskykyä, välittämistä, itsensä tuntemista ja perustietoa vieraasta kulttuurista (Alijoki 1998, 34). Päivähoidon henkilökunnalla on oltava tietoa lapsen aikaisemmista kokemuksista ja kasvuympä- ristöstä, jotta he voivat tukea lasta kielellisesti oikealla tavalla. Päivähoidossa on tärkeää, että vähemmistölapsen kotimaasta kerrotaan muille lapsille. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi laulun, leikkien ja tarinoiden kautta välittyvä tieto vähemmistökulttuureista. Näin vähemmistökulttuurin arvo nousee sekä lapsen itsensä että muiden silmissä. Lapsi kokee, että hänen kulttuuristaan ollaan kiinnostuneita ja sitä arvostetaan, eikä hänen tarvitse hävetä vanhempiaan eikä erilaisuuttaan. (Alijoki 1998, 35.)

1990-luvulla suomalaisiin päiväkoteihin alkoi tulla eri äidinkieltä puhuvia lapsia (Hassinen 2005, 143). Sen seurauksena Suomessa alettiin kehittää monikulttuurista päivähoitoa. Päivähoidossa on pyritty saamaan henkilökuntaan lapsen kieltä osaavia henkilöitä ja yhdistämään samaan ryhmään samaa kieltä puhuvia lapsia. Päivähoidon tavoitteena on lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen siten, että otetaan huomioon sekä lapsen yksilölliset että yhteiskunnan tarpeet. (Hassinen 2005, 143.) Varhaiskasvatussuunnitelma tuokin esiin päivähoiton tärkeyden maahanmuuttajalapsen kotoutumisessa. Toimivan kaksikielisyyden mahdollistaminen on kotoutumisprosessin avainasioita (Hassinen 2005, 143). Päivähoidon tehtävänä katsotaan olevan lapsen suomen kielen taidon kehittäminen ja siten toimivan kaksikielisyyden saavuttaminen.

Yksi hyvän päivähoiton tavoitteista on yhteistyö vanhempien kanssa. Vanhemmat saavat tietoa suomalaisen päivähoiton toimintaperiaatteista ja tavoitteista, sekä myös samalla tukea ammattikasvattajilta. Vanhemmuutta voidaan tukea aidolla kuuntelemisella sekä sillä, että päivähoiton työntekijä ja vanhempi ovat molemmat läsnä aikuisina omine persoonallisuuksineen (Alijoki 1998, 28). Jotta yhteistyö toimisi mutkattomasti, se vaatii monenlaisia ponnisteluja sekä vanhemmilta että henkilökunnalta. Vanhemman tulisi saada kokea, että päivähoiton henkilökunta hyväksyy hänet ihmisenä ja ymmärtää hänen tilanteensa (Alijoki 1998, 28). Molemmilla täytyy olla halu tutustua toistensa kulttuureihin, toimia vastavuoroisesti sekä ottaa huomioon lapsen tarpeet.

Henkilökunnalta odotetaan, että he ottavat huomioon vanhempien kasvatuseriaatteet. Päiväkodin pitää kunnioittaa kodin uskonnollisia ja elämäntarkoituksellista vakaumusta ja tarjota yhteistyössä yhteisesti hyväksytyjä arvoja. (Hassinen 2005, 145.) Jotta he voivat näin toimia, henkilökunnan on hyvä tiedostaa oma suhtautuminen monikulttuurisuuteen ja keskustella yhdessä omista asenteistaan ja mahdollisista ennakkoluuloistaan.

Päivähoito antaa hyvän tuen kielelliselle ja kulttuuriselle kasvulle. Siellä myös omakсутaan hyvä asenne. Tärkeänä osana lapsen kehitykseen kuuluu myös yhteisöllisyyden kokemus. Hoitoryhmään osallistuminen tarjoaa lapselle mahdollisuuden oppia sosiaalisia vuorovaikutussuhteita sekä se tarjoaa myös kielellisiä haasteita. (Hassinen 2005, 144.) Leikki on yksi oppimisen muodoista. Leikin avulla lapsi harjoittelee sosiaalisia taitojaan muiden lasten kanssa ja näkee mallia muilta vertaistovereiltaan.

Maahanmuuttajalasten tuoma rikkaus näkyy päiväkodin arjessa. Lapsiryhmän maahanmuuttajalapset tuovat haastetta ja antavat uutta näkökulmaa myös työntekijöille. Heidän kanssaan opetellaan suvaitsevaisuutta, koska he tulevat monesta eri maasta ja kulttuurista. Päiväkodin henkilökunnan on käytettävä kokonaisvaltaisempia opetusmenetelmiä, kun lapsiryhmä koostuu yhdessä suomalaisista ja maahanmuuttajataustaisista lapsista. Päiväkodin henkilökunnan on myös kiinnitettävä huomiota käyttämäänsä puhekieleen. Kielen tulee olla selkeää ja helposti ymmärrettävää. Tietenkin se hyödyttää myös suomenkielisiä lapsia. (Monikulttuurisuus rikkautena 2010.)

4 LAPSEN MINÄKUVAN KEHITTYMINEN

4.1 Minäkuva

Minäkuva tarkoittaa ihmisen kokonaiskuvaa itsestään. Minäkuva voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen: reaalinäkökuvaan, ihanneminäkuvaan ja normatiiviseen minäkuvaan. Reaalinäkökuva tarkoittaa ihmisen omaa käsitystä itsestään ja kyvyistään. Reaalinäkökuva tulee parhaiten esille sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Ihanneminäkuva kertoo puolestaan siitä, millainen ihminen haluaisi olla. Lapsen ihanneminä sisältää ne piirteet, joita lapsi omista vanhemmissaan ihailee. Hän havaitsee myös ne tavoitteet, joihin vanhemmat pyrkivät ja näitä tavoitteita lapsikin helposti omaksuu. Normatiivinen minäkuva tarkoittaa yksilön käsitystä siitä, millaisena hän kuvittelee muiden häntä pitävän. (Jauhiainen, Himberg 2003, 20.) Kaksikielisellä lapsella minäkuvaan kehittyminen merkitsee monesti myös kaksikielisyyden havaitsemista (Hassinen 2005, 56).

Ympäristö, sosiaaliset rakenteet sekä muut ihmiset muokkaavat lapsen minäkuvaan. Lapsen oman näkemyksen kunnioittaminen vahvistaa hänen käsitystä itsestään ja ennaltaehkäisee turvattomuuden tunnetta. Epäonnistumiset voivat vaurioittaa lapsen minäkuvaan. (Huhtanen 2005, 10–11.)

Yksilön minäkäsityksen syntyyn vaikuttaa eniten juuri ympäristöltä, läheisiltä ihmisiltä saatu palaute. Myönteiset kokemukset itsestä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa luovat hyvät edellytykset positiivisen minäkuvaan synnylle ja hyvän itsetunnon muodostumiselle. (Peltola, Himberg, Laakso, Niemi & Näätänen ym. 2002, 39.)

Minäkäsitys ei aina kuitenkaan vastaa täysin ihmisen todellisia ominaisuuksia. Minäkuva käsittää vain tietoisien mielen hyväksymiä ominaisuuksia, mutta ihmisen minuus sisältää myös paljon tiedostamattomia sekä torjuttuja osa-alueita. Ihmisellä voi olla jotain piirteitä, joita hän ei itse tiedosta tai halua kieltää ne kokonaan. (Aho, Laine 1997, 18.)

Yksilön minäkuva saattaa sisältää myös sellaisia ominaisuuksia, joita hänellä ei todellisuudessa edes ole. Tätä kutsutaan väärennysalueeksi ihmisen minäkuvaan. Ihminen saattaa esimerkiksi pitää itseään lempeänä, vaikka hänen käytöksensä jatkuvasti osoit-

taisi hänet ankaraksi. Ihmisen minä ja minäkäsitys eivät siis tarkoita samaa asiaa, vaikka ovatkin päällekkäisiä asioita. Yksilön käsitykset itsestä eivät aina täysin vastaa todellisuutta. Mitä paremmin ihmisen minäkäsitys ja minä vastaavat toisiaan, sitä paremmin ihminen tuntee itsensä. Tämä taas heijastuu siihen, miten ihminen pärjää sosiaalisissa suhteissaan. (Aho, Laine 1997, 18.)

Pieni lapsi alkaa muodostaa minäkäsitystään ns. peilisuhteiden kautta. Peilisuhde alkaa yleensä noin puolen vuoden ikäisenä, kun lapsi alkaa selvästi reagoida aikuisen katsekontaktiin. Aikuisen hymy saa vauvan innostumaan, mutta suuttunut tai vihainen ilme voi aiheuttaa itkun. Peilisuhde tarkoittaa sitä, että ympäristö ja lapsen kanssa vuorovaikutuksessa olevat ihmiset muokkaavat hänen minäkäsityksen syntyä. Lapsi tulkitsee ympäristön palautteen, negatiivisen ja positiivisen, ja alkaa suhtautua itseensä sen mukaisesti. Lapsuudesta nuoruusvuosiin asti peilisuhteella on suuri vaikutus minäkäsityksen muodostuksessa. Ympäristöltä saatu palaute on aikuisiälläkin tärkeä minäkuvan ylläpitäjä. (Himberg ym. 2004, 71.)

Edellä mainitut asiat pätevät myös kaksikielisiin lapsiin. Kaksikieliseksi ja kulttuuriseksi syntyneen lapsen identiteetti kehittyy aluksi vanhempien peilaamisena. Lapsen identiteetti kehittyy vähitellen ja saattaa vuoronperään kallistua joskus enemmän toisen kielen ja kulttuurin suuntaan. (Hassinen 2005, 68.) Tällainen käyttäytyminen on täysin luonnollista kaksikieliselle lapselle.

Toinen tärkeä minäkäsityksen syntyyn vaikuttava mekanismi on samaistuminen. Leikkiään alkaessa lapsi pyrkii aktiivisesti havainnoimaan vanhempien käyttäytymistapoja ja jopa ominaisuuksia ja sovittaa näitä myös omaan toimintaansa. Lapsi pyrkii samaistumaan vanhempiinsa myös heidän poissa ollessaan. Lapsi jäljittelee vanhempiensa muutenkin, mutta samaistumisen avulla lapsi haluaa saada itselleen vanhempien ominaisuudet. Ne tuovat lapselle turvallisuutta ja hyvinolon tunnetta. (Himberg ym. 2004, 71–72.)

4.2 Minäkuvan eheys

Ihminen pyrkii säilyttämään minäkuvansa eheänä ja huolehtii siitä psyykkisen itsesäätelyn avulla silloin, kun ristiriitainen informaatio uhkaa sitä. Minäkuvan eheyden säilyt-

täminen on tärkeää ja minäkuva horjuttavissa tilanteissa ihmisellä on käytössään erilaisia selviytymiskeinoja. Selviytymiskeinot voidaan jakaa sen mukaan, miten ihminen pystyy mukauttamaan minäkuvaansa. Jos ihmisen minäkuva on joustava, hän pystyy mukauttamaan minäkuvaansa ja selviytymään ristiriitatilanteista. Silloin, kun ihminen ei pysty mukauttamaan minäkuvaansa ja hyväksymään ristiriitaista tietoa, hän käyttää puolustusmenetelmiä suojellakseen minäkuvansa eheyttä. Puolustuskeinoja ovat torjunta, arvon kieltäminen, korvaaminen ja selittely. (Peltola ym. 2002, 39.)

Torjunnan avulla ihminen estää minäkäsitykseen sopimattoman tiedon pääsyn omaan tietoisuuteen. Arvon kieltäminen tarkoittaa sitä, että yksilö suhtautuu vähättelevästi tavoitteisiin, joita ei ole pystynyt saavuttamaan. Korvaaminen taas tarkoittaa sitä, että ihminen siirtää tavoitteen johonkin toiseen asiaan, koska alkuperäinen tavoite osoittautuu liian vaikeaksi. Selittely-keinon avulla ihminen vetoaa epäonnistumisissaan joihinkin ulkoisiin, itsestä riippumattomiin syihin. Näiden edellä mainittujen puolustuskeinojen avulla ihminen torjuu minäkuvaansa horjuttavan ristiriitaisen informaation. (Peltola ym. 2002, 39.)

4.3 Lapsen minuuden kehittyminen

Varhaisen vuorovaikutuksen myötä lapsi rakentaa äitiinsä kiintymyssuhteen, joka heijastuu hänen myöhempiin vuorovaikutussuhteisiinsa. Kiintymyssuhteen tutkija, englantilainen psykiatri John Bowlby määrittelee kiintymyssuhteen tunnesiteeksi, jonka muodostuminen luo vauvalle turvallisuuden tunteen. Bowlby korostaa, että lapsella on synnynäinen valmius muodostaa emotionaalinen suhde toiseen ihmiseen. Kiintymyssuhteen laatu vaikuttaa ratkaisevasti lapsen persoonallisuuden kehitykseen. (Himberg ym. 2004, 53.)

Kiintymyssuhteen muodostumisen jälkeen lapsi alkaa rakentaa mieleensä käsitystä siitä, kuka hän on. Lapsi alkaa pikku hiljaa hahmottaa itsensä muista ihmisistä erilliseksi yksilöksi. Yksi tunnetuimmista minätietoisuuden kehityksen teorioista on Margaret Mahlerin (1897–1985) teoria. (Himberg ym. 2004, 53.)

Margaret Mahler (1897–1985) on amerikkalainen lapsipsykoanalyytikko, joka on esittänyt teorian lapsen psykologisesta syntymästä. Mahlerin teorian mukaan lapsen psykologinen syntymä on neljän vaiheen kautta etenevä prosessi. Nämä neljä vaihetta ovat eriytymisen aika (5–8/10 kk), harjoitteluvaihe (8/10–15 kk), lähentymisenvaihe (15–24 kk) ja yksilöllisyydenvaihe (24– kk). Eriytymisenvaiheessa lapsi alkaa tutkia ympäristöään aktiivisesti, ja psyykinen irrottautuminen äidistä alkaa. Tälle kaudelle ovat tyypillisiä ns. tarkistuskatseet, joilla lapsi tarkkailee äitiä, että onhan hän lähellä tarvittaessa. Hän alkaa irtautua pikkuhiljaa vauva-ajan symbioosista, jossa hän koki olevansa yhtä äidin kanssa. Noin vuoden ikäisenä lapsi alkaa harjoitella irtautumista, tutkii aktiivisesti kaikkea uutta ja uskaltaa olla jo äidistä erossa vähän aikaa pitämällä yllä mielikuvan äidistä. Lähentymisen vaiheessa lapsi alkaa ymmärtää, ettei hänen mielikuvansa äidistä ja äiti ole sama asia. Lapsi alkaa kehittää omaa yksilöllisyyttään. Viimeisessä vaiheessa, kolmeen ikävuoteen mennessä, lapsi alkaa hyväksyä itsenä erillisenä olentona. Hänellä alkaa olla tietoisuus omasta minästään ja hänen puheessaan alkavat toistua sanat ”minä haluan, minä teen”. (Himberg ym. 2004, 67.)

4.4 Lapsen myönteisen minäkuvan tukeminen

4–6-vuotiaalla lapsella on menossa sosiaalistumisen aika ja lisäksi lapsi alkaa kilpailla muiden kanssa. Tämän ikäisellä lapsella on paljon ajatuksia siitä, onko hän riittävän hyvä, kelpaako hän ja uskaltaako kilpailla. Lapsi tulee tietoiseksi omasta taitamattomuudestaan, pienuudestaan sekä avuttomuudestaan. Tämän ikäiset lapset haluavat leikkiä roolileikkejä, pukeutua erilaisiin vaatteisiin sekä esitellä hahmoja muille. Tässä vaiheessa on tärkeää kehua ja kuunnella sekä kannustaa lasta leikkimään. (Airas, Brummer 2003, 171.)

Lapsen myönteinen minäkuva ei synny itsestään, vaan siinä tarvitaan myös vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan tukea. Lasta voi tukea myönteisen minäkuvan saamiseksi monella eri tavalla. Varsinkin maahanmuuttajalapsi voi kokea epäonnistumisen tunteita päiväkodissa, jos hänen kielelliset valmiutensa ovat puutteelliset.

Lasta voi tukea myönteisen minäkuvan muodostumisessa kuuntelemalla lasta avoimesti ja huomioimalla tunteet. Lapselle on tärkeää kertoa, että kaikenlaiset tunteet ovat sallit-

tuja. Lapsen täytyy olla varma siitä, että niin hyviä kuin huonojakin tunteita saa ja pitää näyttää avoimesti. Lasta täytyy kehua onnistumisissa ja nostaa esille hänen vahvuuksiinsa. Lapsen myönteisen minäkuvan tukemisen kannalta on tärkeää myös kertoa lapselle, että epäonnistumisetkin kuuluvat elämään. Painottamalla lapselle, ettei kaikkea voi ja tarvitse osata, lapsi ei ole niin pettynyt epäonnistumisien kohdatessa. Lapsi tarvitsee myös haasteita, jotta voi kehittää itseään ja oppia uusia taitoja. Aikuisen tehtävänä on luoda lapselle haasteita ja kannustaa lasta uuden opettelussa. Myönteisen minäkuvan tukemisessa tärkeimpiä asioita ovat lapsen arvostaminen ja rohkaiseminen. (Child Development Institute, i.a.)

Lapsi rakentaa myönteistä minäkuvaa pikku hiljaa mm. ympäristöltä saadun palautteen ansiosta. Tukeminen on tärkeää, sillä ilman kannustusta, rohkaisua ja kehumista, lapselle voi muodostua huono itsetunto. Sen myötä lapsi ei ole enää kiinnostunut oppimaan uusia taitoja, eikä luota omiin taitoihinsa. Epäonnistumisten kohdatessa lapsi vierittää syyn muiden niskoille, jos hän ei tiedä, että kaikilla on lupa myös epäonnistua. Mikäli lasta ei tueta myönteiseen minäkuvaan, hän ei välttämättä tunne itseään rakastetuksi ja halutuksi. (Child Development Institute, i.a.)

4.4.1 Roolileikit

Roolien matkimisleikeissä lapsen minäkuva vahvistuu. Lapsi alkaa hahmottaa oman minuuden ja pystyy erottamaan itsensä muista erilliseksi, itsenäiseksi, ihmiseksi. Lapsen kuvitteellinen leikki kodin askareiden tekemisestä kehittyy edelleen mielikuvitusleikeiksi, jossa käytetään erilaisia rooleja ja vaihdellaan identiteettejä. Kyky tällaisiin leikkeihin vaatii lapselta oman minuuden tuntemista, mutta leikin avulla lapsi vahvistaa sitä edelleen. (Einon 1999, 180–181.)

4–6-vuotiaat osaavat jo leikkiä yhteisleikkejä. Hyvä mielikuvitus mahdollistaa leikkien muuttumisen ja laajenemisen. Kotileikit alkavat olla mieluisia, kun niissä saa tehdä samanlaisia asioita kuin arkielämän tilanteissa. Tytöt haluavat leikkiä yleensä nukeilla ja pojat aloittavat ase- ja sotaleikit. Tällaisten leikkien avulla lapset harjoittelevat itsenäisyyttä, erillisyyttä sekä sukupuoli-identiteettiä. (Airas, Brummer 2003, 171.) Leikkien avulla lapsi pystyy muodostamaan minäkuvaansa selkeämmäksi sekä luomaan itselleen

tytön tai pojan identiteetin. Sukupuolirooleihin liittyvien leikkien avulla lapsi pystyy myös jäsentämään muiden ihmisten sukupuolirooleja. Lapsen on turvallista kokeilla muiden ihmisten elämää leikkien avulla (Einon 1999, 183.) Tyttöjen ja poikien leikit eroavat jo pienestä pitäen toisistaan, koska lapsi muokkaa omaa käyttäytymistään ottamalla mallia äidin tai isän tekemisistä (Airas, Brummer 2003, 171).

4.4.2 Mielikuvitusleikit

Todellisuuden ja mielikuvituksen raja selvenee lapselle vähitellen kehityksen myötä. Monipuolinen kanssakäyminen erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa auttaa myös lasta selventämään omaa minuuttaan. Alle 4-vuotias lapsi ei ymmärrä, etteivät muut tunne, ajattele tai koe maailmaa samalla tavalla kuin hän. 4–5 ikävuoden välillä lapsen ajattelumaailma muuttuu. Hänen minäkuvansa on jo selkeytynyt sen verran, että hän ymmärtää, että tunteista ja tarpeista täytyy puhua. Lapsi huomaa, että vanhemmat eivät välttämättä tiedä hänen tunteistaan ja ajatuksistaan. Mielikuvitusleikkien avulla lapsi pystyy purkamaan huoliaan ja surujaan olemalla joku toinen. Kuvittelemansa hahmon avulla hän voi etsiä ratkaisuja ongelmiinsa. (Einon 1999, 186.)

Mielikuvitusleikit kehittävät myös lapsen sanavarastoa ja puhetta, jotka edistävät lapsen sosiaalista kehitystä. Neljävuotiaan lapsen mielikuvitus on kaikkein vilkkaimmillaan. Tässä iässä lapsi saattaa myös liioitella ja huijata muita. Lapsi osaa olla ovela ja jättää kertomatta asioita olettaen, että muut eivät niitä saa selville. Lapsi voi myös kertoa tarinoita, jotka eivät pidä paikkaansa. Tarinoidessaan lapsi ei kuitenkaan aina huijaa, vaan hän saattaa myös unohtaa, mikä oikeasti on totta. (Einon 1999, 187.)

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Mietimme pitkään sopivaa aihetta, koska molemmat tulemme saamaan lastentarhanopettajan- pätevyyden ja jotta se olisi mahdollista, opinnäytetyön pitää sisältää tiettyjä asioita. Aiheen pitää liittyä varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää heidän tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunnan järjestämä ja tukema varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Kunnat ja yksityiset tahot tuottavat varhaiskasvatuspalveluita. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2006.)

Olimme päättäneet opinnäytetyömme aiheen jo kahteen otteeseen, kunnes päätimme muuttaa sen vielä kerran. Tulimme siihen tulokseen, että haluamme tehdä produktion eli toiminnallisen opinnäytetyön. Syystä, että emme halunneet tehdä tutkimusta, vaan lähinnä tuottaa käytännön läheisen opinnäytetyön, jota voimme tulevaisuudessa hyödyntää ja jonka kautta voimme myös itse oppia.

Toimintapäivän järjestäminen päiväkotiin kuulosti hyvältä ja motivoivalta aiheelta. Aloimme työstää ajatusta siitä, sekä miettiä toimintapäivän pitämisen tavoitteita. Kuinka haluamme toimintapäivän tukevan lapsen kehitystä, oli kysymys, mitä mielessä pyörittelimme. Toinen mietinnän aihe oli se, minkälaiselle lapsiryhmälle haluamme kohdistaa kyseisen päivän. Vaihtoehdot pallottelivat lievästi dysfaattisista lapsista maahanmuuttajalapsiin.

5.1 Yhteistyökumppanin etsiminen ja yhteistyön alkaminen

Olimme kartoittaneet molempien kotikaupunkien mahdolliset yhteistyökumppanit, mutta mikään niistä ei ottanut kunnolla tulta alleen. Löysimme Vantaan Seljapolun päiväkodin yhteistyökumppaniksemme hieman sattumalta. Tiesimme sen tuovan juuri sellaista haastetta, mitä toivoimmekin.

Päiväkodinjohtaja Paula Jeskanen kertoi sähköpostitse kaiken tarpeellisen tiedon siitä, mitä tulisimme tarvitsemaan toimintapäivää suunnitellessa. Hän kertoi meille henkilökunnan odotuksista ja toiveista toimintapäivän suhteen ja lähetimme suunnitelman sähköpostilla Paulalle ja muulle henkilökunnalle. Sovimme yhdessä, että toimintapäivä pidettäisiin 1.3.2010 eli silloin, kun lapset palaavat hiihtolomalta.

Katsoimme tarpeelliseksi käydä tutustumassa päiväkotiin ennen varsinaista h-hetkeä. Niinpä toinen meistä kävi katsomassa päiväkodin tiloja ja niitä silmäillen otti myös kuvia päiväkodin sisältä ja tulevaa toimintapäivää varten varatusta salista. Kuvia hyväksikäyttäen pystyimme suunnittelemaan, miten esimerkiksi järjestelämme tilan ja sijoitamme lapset toimintapäivän aikana istumaan. Paikan päällä käyminen oli myös monella tavalla hyvä juttu. Silloin siinä näki jo joitain lapsia ja yksi lapsista tulikin innoissaan kertomaan, kuinka hän aikoo ottaa pehmolelun mukaansa maanantain toimintapäivään. Toivoimme elemme myös osoittavan päiväkodille, että haluamme paneutua asiaan ja arvostamme yhteistyötämme. Toimintapäivän tavoitteena tulisi olemaan lapsen kielen kehityksen tukeminen sekä myönteisen minäkuvan vahvistaminen toiminnan avulla.

5.2 Toimintapäivän ja kirjallisen osuuden työstäminen

Aluksi suunnittelimme ohjelmarungon, jonka myötä pystyimme miettimään myös tarvittavat välineet. Sovimme työnjaon kumpi tekee mitäkin. Työnjako oli mielestämme melko tasajakoinen ja olimme tyytyväisiä tulokseen. Toinen meistä hankki toimintapäivän materiaalia tutun lastentarhanopettajan kautta. Saimme esimerkiksi päähineitä, eläinmaskotteja ja soittimia. Näin ollen meidän ei tarvinnut lainata kaikkea Seljapolun päiväkodilta, vaan meillä oli myös materiaalia omasta takaa. Lorupussin teimme niin, että toinen meistä valmisti lorulaput. Hän valitsi myös lorut ja hyväksytti toisella ne.

Sovimme, että ainoastaan toinen meistä käy tutustumassa yhteistyöpäiväkotiin sen sijainnin vuoksi. Päiväkotihan sijaitsee Vantaalla, ja toinen meistä asuu lähempänä. Emme nähneet siinä ongelmaa, että vain toinen meistä kävi siellä. Mielestämme oli hyvin tärkeää toimintapäivämme kannalta, että tiesimme mitä tuleman pitää.

Sovimme, että saamme teorian kirjoitettua toimintapäivään mennessä. Sen jälkeen voimme keskittyä täysin toimintapäivästä kertomiseen ja analysointiin. Suunnittelimme teorian rungon ja jaoin kummallekin omat alueet mistä kirjoittaa. Aina kun olimme oman osuuden kirjoittaneet, lähetimme sen sähköpostilla toiselle luettavaksi ja kommentoitavaksi. Työn edetessä sovimme myös tiettyjä päiviä, jolloin pohtisimme yhdessä opinnäytetyöhön liittyviä asioita Messengerin kautta. Alusta asti oli selvää, että tällä tavalla tulisimme valmistamaan opinnäytetyömme. Huomasimme myös, että tapamme ajatella asioista oli samanlainen ja siksi emme ole tehneet paljon muutoksia toistemme kirjoituksiin. Saimme etukäteen suunnittelemaamme teorian kasaan aikataulun mukaisesti. Kirjoittamisen lomassa heräsi välillä uusia ajatuksia ja lisää teoriaa tuli kirjoitettua uusien pohdintojen myötä.

5.3 Ammattieettisyys ja sen sisällyttäminen prosessiin

Sana etiikka on peräisin kreikankielen sanasta ”ethos”, joka tarkoittaa hyvän ja pahan erottamista toisistaan. Etiikka tarkoittaa hyvää käyttäytymistä, jonka avulla edistetään ihmisen ja koko yhteiskunnan hyvinvointia. Ammatti on tiettyjen tietojen ja taitojen kokonaisuus ja kullakin ammattilaisella on oikeutensa ja valtansa. Ammattilainen tarvitsee näiden lisäksi myös velvollisuuksia ja vastuuta. Ammattietiikassa määritellään valta, oikeudet, velvollisuudet ja vastuu niin, että yhdessä näistä kaikista syntyy ehjä ja järkevä kokonaisuus. Jokaisella ammattiryhmällä on oma ammattietiikkansa, joka koostuu ammatin keskeisistä arvopäämääristä. (Tilastokeskus 2006, 8.)

Eettiset kysymykset ovat läsnä vuorovaikutuksessa, olemisessa, tekemisessä sekä tekemättä jättämisessä. Sosiaalialalla työntekijällä on henkilökohtainen vastuu työssä tekemistään eettisistä ratkaisuista ja valinnoista. Eettinen harkinta on ammatillisiin toimintoihin liittyvien valintojen, kohteiden, keinojen ja seurausten käsittelyä ja tutkimista. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005, 10–11.)

Asiakaslähtöisyys on sosiaalialan ammatillisen työn yksi tärkeimmistä periaatteista. Sosiaalialan ammattilaisen pitää pyrkiä kehittämään omia toimia tapojaan ja menetelmiään sellaisiksi, että ne vastaisivat mahdollisimman hyvin asiakkaan tarpeita sekä am-

mattieettisiä periaatteita. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005, 11.)

Toimintapäivää suunnitellessa meidän tuli huomioida myös eettiset kysymykset. Esimerkiksi kohderyhmän valinta, vieraiden kulttuurien huomioon ottaminen ja kunnioittaminen, sekä kuvausluvan pyytäminen vanhemmilta olivat tällaisia asioita. Päätimme rajata päiväkodin lapset niin, että halusimme suunnitella sen juuri 4–6-vuotiaille, koska toiminta olisi mielekästä heille. Tiesimme, että resurssimme eivät tulisi riittämään siihen, että olisimme ottaneet mukaan kaikki lapsiryhmät, koska silloin lapsia olisi ollut liikaa kahden ihmisen vastuulle. Aivan pienimmät lapset eivät olisi myöskään hyödyttäneet opinnäytetyötämme, koska tavoitteenamme oli tukea kielen kehitystä ja vahvistaa lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä toiminnan avulla.

Asiakaslähtöisyyden otimme huomioon miettimällä tarkasti, mitä kaikkea meidän tulisi ottaa huomioon suunnitellessamme toimintapäivää erityislapsiryhmille. Lapsia olisi eri kulttuureista, ja heidän kielelliset valmiudet tulisivat vaihtelemaan. Lasten eri kulttuuritaustoja kunnioitimme esimerkiksi unohtamalla sadut, pelit, lorut, joissa esiintyi muslimien saastaisena eläimenä pitämiä sikoja. Päiväkodin johtaja kertoi meille ennen toimintapäivää lasten kulttuureista ja muistutti, että huomioisimme tiettyjä asioita toiminnassamme.

Suunnittelimme ohjelman niin, ettei se olisi lapsille raskas ja pitkästyttävä. Halusimme tehdä ohjelmasta monipuolisen ja mielekkään, että lapset jaksaisivat keskittyä loppuun asti. Pohdimme myös etukäteen tarkasti laulut, leikit ja pelit siten, ettei lapsille tulisi liian paljon uuden opettelua yhtenä päivänä.

Lähetimme vanhemmille etukäteen kuvauslupa-lomakkeen, jolla varmistimme, että jokaisella on mahdollisuus ilmoittaa, ellei halua omaa lastaan kuvattavan toimintapäivän aikana. Yllättävän monelta vanhemmalta tuli tieto, ettei lasta saa kuvata. Varmistimme, etteivät kyseiset lapset joutuisi vahingossakaan tunnistettavasti kuviin laittamalla heille keltaiset liivit toimintapäivän ajaksi.

Sosiaalialan työssä ammattietiikka merkitsee etenkin kykyä ja halua nähdä arjen toiminnoissa erilaisia vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Sosiaalialan ammattilaisella täytyy olla

myös halu ja kyky tehdä mahdolliseksi asiakkaan osallistaminen ja hänen mielipiteidensä esille tuominen. Ammattieettisyydessä keskeistä on myös se, että omaa toimintaa on reflektoitava ja omat valinnat on kyettävä perustelevaan. Oma toimintaa ja työtapaa tulee jatkuvasti pohtia ja kyseenalaistaa siksi, että tunnistaa omat, työtä ohjaavat arvonsa. Omassa työssä tulee noudattaa ammattieettisiä toimintaperiaatteita. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005, 6.)

5.4 Yhteistyökumppani

Yhteistyökumppanimme Seljapolun päiväkoti sijaitsee Vantaan Koivukylässä ja kuuluu Korso- Koivukylä päivähoidon palvelujen piiriin. Toimintayksilön esimiehenä toimii Paula Jeskanen, jonka kanssa teimme paljon yhteistyötä toimintapäiväämme liittyen. Seljapolun päiväkoti on monikulttuurinen ja siellä toimii neljä eri lapsiryhmää. Lapset ovat 1–6-vuotiaita ja lisäksi päiväkodissa tarjotaan myös esiopetusta. Päiväkoti on avoinna 6.30–18.00 ja välillä asiakkaiden tarpeiden mukaan muulloinkin. Seljapolun päiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmä on monikulttuurinen. (Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystalvet 2009).

Seljapolun päiväkodin toiminta-ajatuksena on tarjota perheille laadukasta päivähoitopalvelua, jossa jokainen lapsi otetaan huomioon yksilönä. Yhteistyötä vanhempien kanssa pidetään tärkeänä. Seljapolun päiväkodin toiminnassa panostetaan lapsen myönteisen minäkuvan tukemiseen. Päiväkodissa halutaan myös kannustaa lapsia suvaitsevaisuuteen. Päiväkodin toiminta-ajatuksena on saada lapsi arvostamaan itseään ja sitä kautta myös toisia ihmisiä. (Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystalvet 2009).

Seljapolun päiväkoti on perustettu vuonna 1984. Päiväkodissa työskentelee tällä hetkellä yksi erityislastentarhanopettaja, neljä lastentarhanopettajaa sekä seitsemän lastenhoitajaa. Lisäksi on somaliankielinen kieliavustaja sekä ryhmäkohtainen avustaja. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset työharjoittelijat tuovat väriä Seljapolun päiväkodin arkeen. Lähihoitajaopiskelijoita on vuosittain 6–8. (Paula Jeskanen, henkilökohtainen tiedonanto, 1.4.2010.)

Päiväkodissa on tällä hetkellä yhteensä 68 lasta, jotka muodostavat neljä eri lapsiryhmää: Mintut, Unikot, Rosmariinit ja Inkiväärit. Mintuissa on 1–2-vuotiaita lapsia, Unikko on 18 lapsen muodostama sisarusryhmä, Rosmariineissa on 3–6-vuotiaat lapset. Inkiväärit on 13 lapsen integroitu ryhmä, joissa osalla lapsista on erityisen tuen tarvetta mm. puheen alueella. Seljapolun päiväkodissa painotetaan pienryhmätoimintaa sekä omahoitajakäytäntöä. Näin lapselle saadaan luotua tuttu hoitaja-suhde sekä pienempi lapsiryhmä eri tilanteissa. Omahoitajan tehtävänä on luotsata ryhmänsä 4–7 lasta läpi päivän. Omahoitaja suunnittelee myös ohjelman ja toiminnan juuri oman ryhmänsä tarpeita vastaavaksi. Ikäryhmittäin toimivat eskarit, viskarit ja 4-vuotiaat. (Paula Jeskanen, henkilökohtainen tiedonanto, 1.4.2010.)

Seljapolun päiväkodissa on tällä hetkellä 42 % eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia lapsia. Kieliavustaja toimii ryhmissä, ja lastentarhanopettajan ohjeiden mukaan avustaja vetää iltapäivisin kielituokioita omalla kielellä. Seljapolun päiväkodissa tämä tarkoittaa somaliankieltä. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa painottuukin kielellisten taitojen kehittäminen ja se näkyy joka osa-alueella. Seljapolun päiväkodissa on ollut maahanmuuttajataustaisia lapsia jo yhdeksän vuoden ajan. (Paula Jeskanen, henkilökohtainen tiedonanto, 1.4.2010.)

6 TOIMINTAPÄIVÄ

Toimintapäivällämme oli kaksi selkeää tavoitetta. Toimintapäivän tarkoituksena oli edistää lasten kielen kehitystä sekä tukea lapsen myönteisen minäkuvan kehitystä toiminnan avulla. Seuraavissa kappaleissa tulemme kertomaan toimintapäivän suunnitteluprosessista sekä sen toteutuksesta.

6.1 Suunnittelu

Aloitimme idean työstämisen jo syksyllä ja halusimme kohderyhmäksemme jonkin erityislapsiryhmän, joka antaisi haastetta opinnäytetyöhömmö. Mietimme ensin AD/HD- tai dysfasialapsiryhmää, mutta päädyimme kuitenkin maahanmuuttajalapsiin. Olemme molemmat työskennelleet päiväkodissa ennen opintoja, sekä tehneet pedagogisen harjoittelun päivähoidon puolella, joten lapsiryhmien vetäminen oli meille ennestään tuttua ja halusimme haastetta lapsiryhmään. Maahanmuuttajalasten kanssa täytyy huomioida heidän erityistarpeensa, esimerkiksi kielellinen osaaminen sekä kulttuurierot. Sopivan yhteistyökumppanin etsimisessä meni yllättävän paljon aikaa. Lopulta löysimme yhteistyöpäiväkodin Vantaalta. Vantaan Seljapolun päiväkodissa oli paljon maahanmuuttajalapsia, ja se kuulosti hyvältä opinnäytetyötämme ajatellen.

Halusimme järjestää toimintaa päiväkodin kolmelle eri lapsiryhmälle, neljä-, viisi-, ja kuusivuotiaille. Viisivuotiaita oli kuitenkin niin pieni ryhmä, että päätimme yhdistää kahden ikäryhmän lapset. Suunnittelimme kaksi sisällöltään hieman erilaista ohjelmaa: aamupäivälle ohjelman 4–5-vuotiaille ja iltapäivän toimintatuokiot 6-vuotiaille, eli esi-kouluikäisille (LIITE 3). Halusimme toimintatuokioiden avulla tukea lasten kielellisiä valmiuksia ja kehitystä sekä tukea lapsen minäkuvaa. Seljapolun toiminta-ajatukseenkin on kirjattu tavoite lapsen myönteisen minäkuvan tukemisesta.

Ohjelman suunnittelussa halusimme ottaa huomioon lasten kehitystason, kielelliset valmiudet sekä kulttuurierot. Halusimme erityisesti painottaa kielen kehitystä ja minäkuvan tukemista toimintatuokioiden avulla. Olimme päiväkodin johtajan kanssa yhteydessä ennen toimintapäivää ja hän kertoi meille oleellisia tietoja lapsista, esimerkiksi

kielellisistä valmiuksista. Tiedossamme oli myös mahdollisuus tulkin käyttöön, mutta emme kokeneet sitä tarpeelliseksi, koska lapset selviytyvät normaalistakin päiväkodin arjesta ilman apua. Toimintapäivän teemaksi valitsimme eläimet.

Ohjelmassa halusimme huomioida riittävän hyvin maahanmuuttajalapsen ja muistaa, ettei heidän suomenkielen taitonsa ole vielä täydellinen. Ohjelma ei saanut olla kielellisesti liian raskas, jotta lapset jaksaisivat keskittyä toimintatuokion loppuun asti. Lisäksi meillä oli samanlainen ajatus siitä, että toimintatuokioiden tulisi olla sisällöltään tarpeeksi mielenkiintoisia, lasten kehitystasolle sopivia sekä monipuolisia, ottaen myös huomioon lasten yksilölliset tarpeet. Esikoululaisille halusimme suunnitella liikuntapainotteisen ohjelman.

Ennen toimintapäivän toteuttamista lähetimme päiväkotiin tiedotteen, jonka toivoimme jaettavan lasten vanhemmille (LIITE 1). Tiedotteessa kerroimme toimintapäivästä, päivän teemasta, itsestämme, opinnoistamme sekä kerroimme, että lapset voivat halutesaan pukeutua itse teemaan sopivasti, esimerkiksi eläinaiheisesti ja ottaa mukaan yhden eläinpehmolelun toimintapäivää varten. Tarkoituksena oli myös valokuvata lapsia, joten teimme kuvauslupa- lomakkeet, jotka lähetimme päiväkotiin etukäteen (LIITE 2). Pyydimme vanhempia täyttämään lomakkeen ja palauttamaan toimintapäivään mennessä. Suunnitteluvaiheessa teimme lapsille myös diplomit, jotka oli tarkoitus jakaa toimintaan osallistuneille lapsille päivän lopussa (LIITE 5).

Mietimme suunnitteluvaiheessa miten keräisimme palautetta toimintapäivästä. Päätimme kysellä lapsilta mm. piirtämisen avulla, mikä heistä oli parasta päivässä ja mikä oli jäänyt parhaiten mieleen. Kiertelimme myös ulkoilun aikana lasten luona ja kirjasimme heidän mielipiteitään muistiin. Päiväkodin henkilökunnalle teimme kyselylomakkeet, joissa halusimme palautetta mm. päivän onnistumisesta, kehitysideoista sekä siitä, kuinka osasimme ottaa maahanmuuttajalapsen huomioon (LIITE 4).

6.2 Toteutus

Toimintapäivän oli suunnitelma toteuttaa helmi-maaliskuun vaihteessa. Alkuperäinen suunnitelma oli, että pitäisimme yhtenä päivä ohjelmaa 4–5-vuotiaille ja seuraavana

päivänä esikouluikäisille. Käytännön syistä päädyimme lopulta yhteen päivään, jolloin aamupäivä oli varattu 4–5-vuotiaille ja iltapäivä 6-vuotiaille. Toinen meistä kävi tutustumassa Seljapolun päiväkotiin ennen varsinaista toimintapäivää. Näin pystyimme paremmin hahmottamaan päiväkodin tarjoamat tilat ja nähdä heidän tarvikevarastonsa.

Toimintapäivä järjestettiin 1.3.2010 ja saavuimme aamulla hyvissä ajoin päiväkodille laittamaan tarvittavia tiloja kuntoon toimintatuokioita varten. Käytimme päiväkodin tarvikevarastoa hyväksi ja sieltä löytyvän materiaalin avulla koristelimme salia, minne olimme sopineet toimintapäivän pidettäväksi. Löysimme keppihevosta, jotka asettelimme kankailla peitettyjen puolapuiden väliin. Asettelimme myös lattialle pahvisia eläintauluja seinälle nojaamaan. Pukeuduimme itse eläimiksi, jonka tarkoituksena oli motivoita lapsia mukaan eläin-teemaan ja saada heidät eläytymään ja sitä kautta heittäytymään mukaan tulevaan toimintaan. Samalla tavoin tahdoimme sen vaikuttavan myös omaan toimintaamme.

6.2.1 Aamupäivän ryhmä

Lasten saapuessa päiväkotiin, he söivät aamupalan, jonka jälkeen ohjaaja johdatti heidät saliin. Lapset, jotka eivät saaneet kuvauslupaa, puettiin keltaisiin huomioliiveihin. Näin heidät pystyi selkeästi erottamaan muista lapsista kuvauksen aikana. Toinen meistä oli vastaanottamassa lapsia salin ovella, kun lapsijoukko saapui jonossa siihen. Olimme asettaneet puiset penkit kolmion muotoon, kuitenkin jättäen tuolien välille melko runsaasti tilaa.

Aloitimme tuokion sillä, että esittelimme itsemme keitä olemme ja miksi olemme täällä. Aamupäivän ryhmän aikana olimme pukeutuneet oravaksi ja kissaksi, ja sekös lapsia mukavasti huvitti. Aluksi jokainen lapsi vuorollaan sai kertoa jotain omasta pehmolelustaan. Sen jälkeen kuuntelutimme lapsilla cd-levyltä eri eläinten ääniä, jonka he saivat arvata. Olimme myös katsoneet eräästä kirjasta valmiiksi kohdat, jotka täsmäsivät kuunneltujen eläimien kanssa, ja niinpä näytimme kuvan kirjasta havainnollistaaksemme asian vielä visuaalisesti. Lisäksi keskustelimme lasten kanssa eläimistä, ja lapset saivat mm. kertoa oliko heillä jotain läpikäydyistä eläimistä itsellään kotona.

Seuraavaksi olimme suunnitelleet musiikillista osuutta ja lauloimme lasten kanssa tuttuja lauluja. Lapset saivat myös halutessaan valita jonkun eläinpäähineen isosta valikoimasta päähineitä. Aloitimme Jänis istui maassa -laululla, jonka lauloimme 3 kertaa. Ensimmäiseksi pelkästään lauloimme, toisella kerralla otimme mukaan rytmikapulat ja kolmannella kerralla myös rytmimunat mukaan. Tämän jälkeen lisäsimme lasten omaa aktiivisuutta enemmän laulamalla ja leikkimällä Elefanttimarssia. Me ohjaajina näyttimme mallin lapsille ja aloitimmekin koko leikin, niin että nappasimme aina jonkun lapsen mukaan. Olimme sanoneet, että halukkaat voivat nostaa käden ylös ja haemme näiden joukosta uuden elefantin piiriin. Elefanttimarssi oli selvästi lapsille mieluinen juttu.

Olimme myös suunnitelleet varalle Karhu nukkuu -leikin, mikäli sovittu aikamme ei salissa täytyisikään. Huomasimme kuitenkin, että lapset alkoivat villiintyä ja keskittymiskyky herpaantua. Eräs lapsi kyseli, saako leikkiä hevosta keppihevosilla ja odotti malttamattomana päästäkseen leikkimään niillä. Niinpä teimme päätöksen siitä, että lapset saivat seuraavaksi leikkiä vapaasti. Olimme keränneet eläinaiheisia pelejä sekä kirjoja, joita lapset voivat halutessaan käyttää. Toimme mukana myös eläinkäsinukkeja ja yksi lapsi leikkikin niillä. Olimme myös asettelleet päiväkodin käsinuket samaan joukkoon ja niistä lapsi sai valita mieleisensä. Valikoima oli runsas.

KUVA 1. Käsinnuket olivat lasten saatavilla.

KUVA 2. Keppihevoseset olivat erittäin suosittuja vapaassa leikissä

Vapaan leikin jälkeen lapset saivat lähteä halukkuutensa mukaan ulos. Vaihdoin muutaman nopean kommentin toimintatuokiotamme seuranneiden työntekijöiden kanssa, jonka jälkeen liityimme ulos lasten seuraan. Kyselimme heiltä heidän leikkien lomassa, mitä heillä on sanottavaa vetämästämme tuokiosta. Saimme sillä tavalla niin sanotun tuoreen palautteen heti ja vielä itse lapsilta.

Kun lapset tulevat ulkoilemasta, heille pidetään yleensä pieni päivänavaus ennen kuin he menevät syömään. Eräs työntekijä tuli kysymään meiltä, haluammeko pitää sen ex-tempore. Niinpä pidimme sen ja totta kai linkitimme eläin-teeman myös siihen mukaan. Lapset saivat vuoron perään nostaa lorupussista lorun, minkä luimme lapsille samalla hieman mukana hassutellen. Kun kaikki lapset olivat saaneet nostaa oman lorunsa, päästimme heidät Värileikin edetessä ruokailemaan. Ruokailun jälkeen lapset menivät nukkariin, jonne olimme varanneet eläinaiheisen satukirjan työntekijälle luettavaksi. Siihen päätimme aamupäiväryhmän osuuden.

KUVA 3. Siili asuu kompostissa, alempana kastemato. Vatsoihin on mahdutettu herkullinen syksyn sato. Horrokseen voi käydä heti, suojan antaa lehtipeti.

6.2.2 Iltapäivän ryhmä

Kun iltapäiväryhmäläiset olivat vielä päiväunilla, järjestelimme salin taas uudelleen toista toimintatuokiota varten. Lasten heräillessä he söivät välipalan, jonka jälkeen he saivat siirtyä salin tiloihin. Käytössä oli myös taas keltainen huomioliivi niille, joita ei saanut kuvata.

KUVA 4. Keskustelua eläimistä.

Olimme tuoneet pieniä eläinmaskotteja, joista jokainen lapsi sai vuorollaan valita yhden ja kertoa jotain siitä. Tämän jälkeen he saivat nostaa lorupussista lorun, jonka luimme yksi kerrallaan. Seuraavaksi leikimme leijonan metsästystä yhdessä ja lapset olivatkin innoissaan sitä leikkimässä. Olimme kierittäneet sukkahousuja yhteen, jotta niistä tulisi häntiä häntähippaan. Lapset saivat purkaa ylimääräistä energiaa, sillä sitä niillä tuntui olevan.

Hipan jälkeen tarjoilimme lapsille mehua ja keksejä ja seuraavaksi olimme suunnitelleet piirtämistä. Annoimme aiheeksi toimintapäivämme, mitä siitä tulee mieleen. Väreinä lapset käyttivät puu- ja vahavärejä. Lopuksi kyselimme heiltä, mitä kuvat esittävät ja kirjoitimme lasten vastaukset heidän piirustuksiinsa. Alla olevasta kuvasta voi huomata sen, kuinka intensiivisesti lapset keskittyivät piirtämiseen. Jotkut lapset hetken miettivät mielessään mitä piirtäisivät ja mikäli he eivät keksineet mitään, me autoimme heittämällä ideoita ilmaan.

KUVA 5. Kuvassa on susi ja leijonan luola, mutta susi ei uskaltanut mennä sinne, koska siellä on niin pimeä.

Viimeisenä ohjelmanumerona oli rentoutumishetki. Asettelimme lapsille patjat lattialle. Olimme lainanneet kirjastosta cd-levyn, joka sisälsi rentouttavia sävelmiä. Kuuntelimme yhden niistä heillä. Rentoutumishetken kesto oli noin viisi minuuttia. Siihen päättyi iltapäiväryhmän osuus.

4–5-vuotiaiden lasten toimintatuokio sisälsi lauluja, laululeikkejä, loruja, pehmolelujen esittelyä, eläinten tunnistamista, äänien kuuntelua sekä soittamista. 6-vuotiaiden ohjelmassa oli mm. satujumppaa, lauluja, laululeikkejä, juoksuleikkejä, loruja, keskustelua eläimistä, piirtämistä, ja lopuksi rentoutuminen. Ohjelma sisälsi myös mehutarjoilun. Suunnitteluvaiheessa teimme lapsille myös diplomit, jotka oli tarkoitus jakaa ohjelmaan osallistuneille lapsille päivän jälkeen.

7 PALAUTE

7.1. Henkilökunnan suullinen palaute

7.1.1. Aamupäivän palaute

Aamupäivän lapsiryhmän mukana oli kaksi aikuista seuraamassa toimintapäivämme sujuvuutta. He olivat päiväkodin johtaja ja lapsiryhmän lastentarhanopettaja. Saimme sekä myös kysyimme, positiivista että kehittävää palautetta heiltä heti suorituksemme jälkeen. Palaute oli seuraavanlaista: Saimme luottamuksen lapsiin. Se ilmeni niin, että lapset eivät kertaakaan turvautuneet heille tuttuihin työntekijöihin joissain asioissa, vaan hakeutuivat meidän luokse jos esimerkiksi oli vessahätä ja siitä piti ilmoittaa. Työntekijät kehuivat myös sitä, että saimme kontaktin ja luottamuksen myös kaikista arimpiin lapsiin.

Saimme myös kehittävää palautetta, minkä koemme vain hyväksi, nimensä mukaisesti kehittäväksi asiaksi. Henkilökunnan mielestä istuimme liian kaukana lapsista. Olimme muodostaneet puupenkeistä kolmion muodon saliin ja tämä kolmio oli aika iso. Tämä johtui siitä, että luulimme lapsiporukan olevan isompi. Toki olisimme voineet luovia tilanteessa ja siirtää omaa penkkiämme lähemmäksi lapsia kyseisessä tilanteessa. Jostain syystä kuitenkin emme sitä tehneet, vaikka toisella meistä se kävi mielessä. Toinen kehittävä palaute oli, että olisimme voineet rajata lapsia paremmin. Pientä kritiikkiä tuli myös siitä, että olisimme voineet antaa lasten jutella enemmän spontaanisti ja näin ollen tuottaa enemmän hedelmällisempää tarinaa. Tällä tarkoitettiin tilannetta, missä kyselimme lapsilta nauhalta kuunneltavia eläimiä.

Lapset pitivät toimintatuokiosta paljon. Yksi tyttö kertoi, että parasta oli se, kun sai itse esitellä oman pehmolelunsa ja muut kuuntelivat. Moni lapsi tykkäsi Elefanttimarssista, mutta myös ”jänis -laulu” oli jäänyt eräälle pojalle mieleen, koska silloin sai soittaa mukana. Yhdelle tytöistä oli jäänyt kaikkein parhaiten mieleen se, kun sai leikkiä keppihevosilla.

7.1.2. Iltapäivän palaute

Iltapäivällä oli myös kaksi henkilöä seuraamassa vetämäämme ohjelmaa. Päiväkodin johtaja oli taas yksi heistä ja lisäksi mukana oli erään lapsiryhmän lastentarhanopettaja. Iltapäivän ryhmää varten kehittelimme päiväkodin saliin pienen nurkkauksen ja muodostimme puupenkeistä kirjain L-muodon. Kun aloimme leikkiä Leijonan metsästys -leikkiä, leikimme sen kyseisen nurkkauksen sisällä. Tästä asiasta työntekijät sanoivat, että leikki-tila olisi voinut olla suurempi. Olisimme joko voineet siirtää penkkejä niin, että olisi tullut enemmän tilaa, tai vetää kyseisen leikin penkkien toisella puolella, minne olimme jättäneet tarkoituksella tilaa häntähippaa varten. Eräs työntekijä myös ilmaisi mielipiteensä siitä, kuinka myös häntähipalle ei ollut tarpeeksi tilaa salissa.

Lisäksi saimme myös palautetta siitä, kuinka olisimme voineet harjoitella leikit etukäteen vielä paremmin. Uskomme, että sillä tarkoitettiin juuri Leijonan metsästystä –leikkiä. Saimme palautetta myös siitä, kuinka emme edelleenkään aamupäivän kehotuksista huolimatta osanneet rajata lapsia paremmin. Heidän mielestään toinen meistä osasi enemmän toimia tuollaisissa tilanteissa. Olisi pitänyt tehdä heti ensimmäisen riehaantuessa selväksi, että se ei ole suotavaa käytöstä. Tällöin se olisi toiminut myös esimerkkinä muille lapsille.

Toimintapäivää seuranneiden henkilöiden mielestä tuomamme eläinmaskotit olivat liian vaikeita lapsille. Eläimet olisivat heidän mielestään voineet olla yksinkertaisempia peruseläimiä. Tällä mielipiteellä he ovat tarkoittaneet tilannetta, jossa lapsi sai valita eläimen ja kertoa siitä. Joukossa oli mm. uroshirvi, naarashirvi ja vasa.

Saimme toki hyvääkin palautetta. Eräs työntekijä oli sitä mieltä, että kokonaisuutena toimintapäivä oli onnistunut. Luomamme tunnelma salissa oli mukava rekvisiittojen kera. Leijonan metsästys oli mieluinen, koska se oli ennestään tuttu laululeikki lapsille. Saimme hyvää palautetta myös siitä, kun annoimme lasten kertoa omia asioitaan, jutella, mutta samalla pystyimme kuitenkin pitämään tilanteen hallussa, etteivät kaikki alkaneet puhua yhtä aikaa. Iltapäiväryhmän lapsilta emme saaneet kerättyä palautetta, koska he lähtivät kotiin heti ohjelman päätyttyä.

7.2. Kyselylomakkeiden palaute ja analysointi

Kyselylomakkeessamme oli kuusi vaihtoehtokysymystä ja lisäksi kaksi avointa kysymystä. Toimintaamme oli seuraamassa kolme päiväkodin henkilökuntaan kuuluvaa ihmistä. Kyselylomakkeita meille palautui vain kaksi. Kyselimme kolmatta lomaketta vielä jälkeensä, koska se olisi ollut tärkeä meille. Valitettavasti kolmas työntekijä oli kuitenkin jäänyt juuri toimintapäivän jälkeen sairauslomalle, joten emme saaneet häneltä kirjallista palautetta ollenkaan. Hän kuitenkin antoi meille heti toiminnan päätyttyä suullista palautetta ja kehitysideoita, jotka otimme huomioon suullisen palautteen yhteydessä.

Molempien vastaajien mielestä toimintapäivämme oli jokseenkin onnistunut. Toimintapäivän monipuolisuudessa olimme onnistuneet toisen vastaajan mielestä erittäin hyvin ja toisen mielestä jokseenkin hyvin. Väittämään ”toimintapäivä oli liian vaikea maahanmuuttajalapsille” molemmat vastasivat jokseenkin samaa mieltä. Vastaajat perustelivat vastauksiaan sillä, että kielellistä osuutta oli liian paljon tai ainakin liian kauan yhtäjaksoisesti. Toinen vastaajista oli sitä mieltä, että ohjelmaa oli melko runsaasti ja se perustui kuunteluun ja vastaamiseen. Maahanmuuttajalasten suomen kielen ymmärtämisessä ja puhumisessa on osalla vielä suuria ongelmia, joten jos ohjelma painottuu liikaa kielelliseen oppimiseen, lasten keskittyminen herpaantuu helposti ja sitten lapset aloittavat koheltamisen. Kyseinen vastaaja kuitenkin painotti sitä, että vetämämme ohjelman kaikki osiot olivat hyviä ja olisivat varmasti toimineet sellaisenaan, yksittäin. Tällaisessa toimintapäivässä on kuitenkin liikaa toimintaa yhdelle päivällä maahanmuuttajalapsen näkökulmasta.

Väittämään ”maahanmuuttajalapsen otettiin tarpeeksi huomioon toimintapäivässä” toinen vastaajista vastasi täysin samaa mieltä ja lisäsi vielä avoimeen kohtaan, että otimme kaikki lapset hyvin ja tasapuolisesti huomioon. Toinen vastaajista oli väittämästä jokseenkin eri mieltä ja perusteli vastaustaan sillä, että esimerkiksi toiminnassamme käyttämät eläimet olivat maahanmuuttajalapsille liian vaikeita, kuten ilves ja peura. Jättämällä ne pois ohjelmasta olisimme hänen mielestään saaneet maahanmuuttajalapsen puhumaan ja kertomaan eläimistä enemmän.

Viides väittäjä käsitteli vastaajan odotuksia toimintapäivän suhteen. Toinen työntekijä vastasi jokseenkin eri mieltä väittämään ”toimintapäivä täytti odotukseni”. Hän olisi toivonut enemmän liikuntapainotteista ohjelmaa. Lisäksi hänen mielestään satujumpassa olisi voinut kirjan sijasta tarinan kertomista. Toisen vastaajan mielestä toimintapäivä täytti hänen odotuksensa täysin.

Väittämään ”ohjelmasta olisi voinut jättää pois” toinen vastaajista oli täysin samaa mieltä ja toinen jokseenkin eri mieltä. Toisen mielestä ohjelmasta olisi voinut jättää satujumpan kokonaan pois, koska se ei toiminut. Hänen mielestään liikunnallisesti ja kielellisesti paikallaan istuttavat osiot olisivat voineet vuorotella keskenään. Satujumppa on muuten hyvä lasten kanssa, mutta aivan tuollaisenaan se ei oikein toiminut.

Kyselylomakkeen lopussa oli kaksi avointa kohtaa, ruusuja ja risuja, joihin vastaajat saivat kirjoittaa näkemyksiään päivästä kokonaisuudessa. Toinen vastaajista antoi meille hyvää palautetta siitä, kuinka onnistuimme saamaan luottamuksen jopa kaikkein arimpiin lapsiin. Nämä lapset eivät yleensä ota kontaktia vieraisiin ihmisiin. Hänen mielestään oli myös hienoa se, miten positiivisesti suhtauduimme lapsiin ja se välittyi myös toimintaan. Toimintaideat olivat myös hänen mielestään hyviä.

Risuja- kohtaan hän vastasi, että kannattaa opetella tuokioissa vedettävät laulujen sanat ja niihin liittyvät leikit kunnolla etukäteen, koska epävarmuus laulun jatkumisesta voi aiheuttaa lapsissa levottomuutta. Tilanne voi karata käsistä, jos lapset eivät ole varmoja siitä, kuinka ohjelma tulee jatkumaan. Lasten sähläämiseen tulee puuttua heti. Jos yksi lapsi huomaa, että sähläämistä ei heti kielletä, muut voivat helposti lähteä siihen mukaan. Yhden sähläämisen salliminen antaa muillekin luvan sählätä.

Toinen vastaajista antoi meille ruusuja siitä, kuinka hyvin olimme alusta asti pitäneet päiväkodin henkilökunnan tietoisina suunnitelman etenemisestä ja toimintapäivästä. Etukäteen tiloihin tutustuminen oli hänen mielestään hyvä idea toimintapäivän kannalta. Toimintapäivä oli hyvin valmisteltu ja sopivan monipuolinen kyseisille lapsiryhmille. Vastaaja arvosti sitä, että jokaisella lapsella oli mahdollisuus osallistua toimintapäiväämme, mutta emme pakottaneet ketään osallistumaan vasten tahtoaan (lapset olivat juuri palanneet viikon hiihtolomalta takaisin päiväkotiin). Tila oli laitettu valmiiksi kun-

toon ja se oli lasta houkutteleva pähkineinen, väreinen, eläimineen sekä käsinukein ja pelein.

Saman vastaajan mielestä myös laulut olivat lapsille ennestään tuttuja, ja niinpä he lähtivät innoissaan mukaan niihin. Leijonan metsästys -laulu oli mieluinen ja jäänyt lapsille hyvin mieleen, koska he lauleskelivat sitä vielä muina päivinä lähtömme jälkeen. Toimintatuokion jaksotus oli onnistunut vastaajan mielestä hyvin, toiminnat olivat vaihtelevia ja se pitää lasten mielenkiinnon hyvin yllä. Iltapäivän ohjelmaan sisältynyt mehu-tuokio oli hyvä ajatus, samoin rentoutuminen lopussa sekä toimintapäivästä piirtäminen. Elefanttimarssissa olimme huomioineet sen, että lähdimme itse ensimmäisiksi elefanteiksi, niin arimmatkin lapset uskaltavat sen myötä lähteä mukaan leikkiin.

Vastaajan mielestä saimme hyvän kontaktin lapsiin, koska he juttelivat meille paljon, mutta myös kuuntelivat ja tottelivat meitä. Pysyimme tilanteissa rauhallisina ja saimme alkavat häiriötekijät hallintaan. Lasten kanssa ulkoilu oli hyvä asia, koska samalla tutustuimme siellä myös iltapäiväryhmäläisiin. Vastaaja antoi meille ruusuja myös siitä, kuinka olimme huomioineet aamupäivän ryhmän jälkeisen suullisen palautteen jo iltapäivän ryhmän kohdalla, esimerkiksi tilankäytössä.

Risuja- kohtaan toinen vastaajista kirjoitti, että nämä eivät ole risuja, vaan kehitysideoita ja neuvoja tulevaisuuteen. Hänen mielestään esimerkiksi toiminnassa käytetty eläin, ilves, on liian vaikea lapsille. Maahanmuuttajalasten kanssa toimiessa kannattaa ensin aloittaa helpoista ja tutuista asioista ja myöhemmin siirtyä pikkuhiljaa haastavampiin asioihin. Aikuisen, siis ryhmänvetäjän puheen määrään tulee kiinnittää myös huomiota. Sellaista toimintaa, jossa pitää kuunnella paljon ohjeita, ei kannata ottaa liian paljon maahanmuuttajalasten kanssa. Ohjelman tulisi olla lyhytkestoista ja sopivan helppoa, että maahanmuuttajalapset jaksavat keskittyä ja heidän mielenkiintonsa säilyy loppuun asti.

8 TOIMINTAPÄIVÄN REFLEKTOINTI

8.1 Missä onnistuimme?

Kaiken kaikkiaan päivä meni mielestämme ihan hyvin. Saimme vedettyä toimintapäivän läpi molempien ryhmien osalta ja saimme hyvää, sekä kehittävää palautetta järjestämästämme päivästä. Ajallisesti ohjelmamme oli aika hyvin suunniteltu, koska saimme vedettyä kaikki suunnittelemamme ohjelmanumerot, mutta ohjelmaa ei silti ollut liian vähän. Päivä opetti meille paljon ja muistutti siitä, miten valtavasti eri asioita tulee ottaa huomioon järjestettäessä toimintaa ns. erityislapsiryhmille. Molemmissa ryhmissä oli paljon maahanmuuttajalapsia, joiden kielelliset valmiudet olivat vaihtelevia.

Mietimme etukäteen, millainen toiminta tukisi maahanmuuttajalapsen kielen kehittymistä ja miten lapsen myönteistä minäkuvaa voisi tukea toiminnan avulla. Erilaiset lorut, laulut ja leikit ovat luonnollinen tapa opettaa lapselle kieltä. Minäkuvaa halusimme vahvistaa itseilmaisun avulla. Lapset saivat esimerkiksi piirtää, esittää erilaisia eläimiä päähineiden avulla, kertoa omista pehmoleluistaan sekä laulaa ja osallistua laululeikkeihin. Tavoitteenamme oli monipuolinen ohjelma ja siinä mielestämme onnistuimme!

Myös sellaista materiaalia, mitä lapset pystyivät päivän aikana käyttämään, oli paljon. Materiaalilla tarkoitamme erilaisia pelejä, päähineitä, taustarekvisiittia, käsinukkeja ja eläinmaskotteja. Osan niistä olimme hankkineet erään tuttavien kautta juuri kyseistä toimintapäivää ajatellen ja osa oli Seljapolun päiväkodin omasta varastosta.

8.2 Mitä teimme väärin ja mitä tekisimme toisin?

Olemme molemmat tehneet töitä päivähoidon puolella niin työharjoitteluissa kuin palkkatöissäkin. Päiväkotimaailma on siis tuttua, mutta molemmilla oli kulunut jo aikaa siitä, kun olimme viimeksi pitäneet toimintaa päiväkotii-käisille. Tämän saattoi huomata jonkinlaisena pienenä epävarmuutena tietyissä asioissa. Esimerkkinä voidaan mainita lasten rajaaminen tilanteissa, joissa huomasimme jonkun lapsen riehaantuvan liikaa. Pohdimme tätä jälkikäteen ja uskoisimme, että kumpikin meistä olisi ollut tilanteessa

jämäkämpi, mikäli pienten lasten kanssa työskentelystä olisi ollut vähemmän aikaa. Jos olisimme vetäneet toimintapäivän esimerkiksi viikon harjoittelun jälkeen, tilanne olisi voinut olla toinen. Toisaalta, jos olisimme tunteneet lapset jo entuudestaan, silläkin olisi varmasti ollut oma kääntöpuolensa lasten tottelevaisuuteen.

Toimintapäivää seuranneet henkilöt antoivat palautetta siitä, kuinka olisimme voineet kuunnella enemmän lasten spontaanisti tuottamaa puhetta eri eläimistä. Kuuntelutimme nauhalta eläinten ääniä, jonka jälkeen yksi lapsista sai vuoron vastata, mikä eläin oli kyseessä. Monesti vastauksen jälkeen lapset innostuivat vielä jatkamaan juttua kyseiseen eläimeen liittyen. Jotta aihe ei olisi poikennut kovasti raiteiltaan, toinen meistä ei lähtenyt lapsen jutteluun mukaan, vaan ”kiirehti” jatkamaan ohjelman kulkua. Tällä estettiin sekä lapsen innokkuus tuottaa puhetta, että aikataulun venyminen. Otimme opiksemme tästä palautteesta ja panostimme tarkoituksella iltapäivällä enemmän lapsen aitoon kuuntelemiseen.

Jos saisimme pitää toimintapäivän uudelleen, vähentäisimme ohjelman määrää. Suunnittelemamme ohjelma olisi varmastikin ollut toimiva kestoltaan, mikäli kyseessä ei olisi ollut juuri sellaiset lapset, jotka eivät vielä täysin hallitse suomen kieltä. On selvää että heidän keskittymisensä herpaantuu helpommin, kun he kuormittuvat liikaa kuullessaan paljon suomen kieltä ja joutuessaan vielä noudattamaan annettuja ohjeita. Puhuisimme myös ytimekkäämmin eli lyhyitä lauseita käyttäen. Uskomme, että mikäli olisimme seuranneet maahanmuuttajalapsen päiväkotipäivää ennen toimintapäivää, olisimme luultavasti osanneet kiinnittää enemmän huomiota omaan puheeseemme.

8.3 Tavoitteiden toteutuminen

Toimintapäivämme tavoitteena oli lapsen kielen kehityksen tukeminen sekä myönteisen minäkuvan vahvistaminen toiminnan avulla. Tavoitteita olisi voinut tarkentaa tai miettiä perusteellisemmin, mitä yhdellä toimintapäivällä voi saada aikaan. Tavoitteemme ovat hyviä, mutta emme tietenkään yhden päivän aikana voi paljon vaikuttaa lapsen kielen kehitykseen. Huomasimme kuitenkin, miten lapset nauttivat ohjelmasta ja tulivat todella iloisiksi, kun kannustimme ja kehuimme heitä toimintapäivän aikana.

Toinen tavoitteemme toimintapäivän suhteen oli myönteisen minäkuvan tukeminen. Lapsen saama positiivinen palaute ja kannustaminen auttavat lasta muodostamaan myönteisen kuvan itsestään. Esimerkiksi ennen piirtämistä, muutama lapsi sanoi, ettei halua piirtää, koska on huono piirtäjä. Kannustamalla lapsia saimme kuitenkin jokaisen heistä piirtämään. Lopuksi kehuimme hienoja piirustuksia, ja lapset innoissaan antoivat meidän kuvata itsensä ja oman teoksensa.

Mielestämme teoria kohtasi hyvin käytännössä eli toimintapäivässä, koska huomasimme lasten käyttäytymisestä selkeitä yhteyksiä teoriaan. Havaitimme esimerkiksi sen, kuinka lapset yrittävät säilyttää minäkuvansa eheyden käyttämällä erilaisia puolustusmenetelmiä. Peltolan ym. (2002) mukaan minäkuvaa suojellaan erilaisten puolustusmenetelmien avulla, jotka ovat arvon kieltäminen, korvaaminen, selittely ja torjunta. Yksi lapsi oli eläinten tunnistus- tuokiosta kiinnostunut, mutta kun huomasi jonkun hankalan tunnistustehtävän, hän totesi että, ”en mä tykkääkään tästä, tehdään jotain muuta”.

Tavoitteet ovat hyviä ja toteutettavissa olevia, mutta pidemmällä aikavälillä. Toiminnan avulla on hyvä vahvistaa lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä sekä tukea lasta kielellisessä kehityksessä. Leikkiessä, laulaessa sekä kuunnellessa lapsi oppii luontevasti uusia sanoja ja tämä kehittää lapsen kieltä. Yhden päivän mittainen ohjelma ei tietenkään saa ihmeitä aikaan, joten ehkä tavoitteet ei näin lyhyttä ohjelmaa varten olleet aivan realistisia. Opimme kuitenkin tämän toimintapäivän pitämisen ansiosta paljon uutta, koska saimme hyvää sekä kehittävää palautetta, jota voimme hyödyntää jatkossa.

9 POHDINTA

Toimintapäivän pitäminen antoi meille lisää varmuutta erilaisten ryhmien ja toimintatuokioiden vetämiseen. Jouduimme pohtimaan monia asioita liittyen toimintapäivään. Tavoitteiden huomioonottaminen ja yhdistäminen ne juuri kyseiseen lapsiryhmään huomioimalla lisäksi eri kulttuurit, ei ole niin yksinkertaista. Halusimme tehdä käytännön läheisen opinnäytetyön, josta oppisimme itse mahdollisimman paljon. Voimmekin hyödyntää toimintapäivästämme saatua palautetta myöhemmin tulevaisuudessa. Saimme hyvää palautetta, mutta myös paljon kehitysideoita, joita pohdimme yhdessä jälkeinpäin.

Mielestämme oli rikkaus saada pitää toimintapäivä juuri monikulttuurisessa päiväkodissa. Eri maista ja kulttuureista tulevat lapset toivat haastetta ohjelman suunnitteluun, emmekä olisi edes halunneet pitää toimintapäivää ns. normaalille lapsiryhmälle, koska siitä emme olisi oppineet samalla tavalla. Oli myös antoisaa tutustua esimerkiksi paremmin maahanmuuttajalapsen kaksikielisyyden kehittymiseen ja tukemiseen teorian avulla.

Suomeen muutti vuoden 2008 aikana yhteensä reilu 29 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä ja tällä hetkellä Suomessa asuu yli 143 000 ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus 2009). Maahanmuuttajien määrä on koko ajan kasvussa ja tulevana sosiaalialan ammattilaisena tämä tieto vaikuttaa myös meihin. On hyvin todennäköistä, että työkentästä riippumatta tulemme kohtaamaan eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä työssämme. Mielestämme jo opiskelujen aikana on hyvä pohtia erilaisten ihmisten kohtaamista ja eettisiä kysymyksiä. Avoin vuorovaikutus ja toisen ihmisen kokonaisvaltainen kunnioittaminen ovat tärkeitä asioita maahanmuuttajien kohtaamisessa.

Päiväkodissa ollaan hyvin läheisesti tekemisessä maahanmuuttajalapsen vanhempien kanssa. Varhaiskasvatus ei onnistu ilman vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välistä yhteistyötä. Esimerkiksi tällaisen lapsen kielen kehityksen kannalta on todella tärkeää keskustella vanhempien kanssa heidän tavoitteistaan sekä päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmasta. Eri kulttuurien näkemykset voivat poiketa hyvinkin suuresti toisistaan. Lapsen etu on kuitenkin pääasia ja varmasti jokainen vanhempikin on samaa miel-

tä. Erilaisten kulttuurien kunnioittaminen ja ottaminen huomioon päiväkodin arjessa on hieno asia. Seljapolun päiväkodista oli aistittavissa juuri nämä kyseiset asiat. Henkilökunta osaa asiansa ja noudattaa ammatillista eettisyyttä toimiessaan lasten ja heidän vanhempiansa kanssa.

Aloimme kirjoittaa opinnäytetyötä suhteellisen myöhään. Tähän tosin vaikutti yhteistyökumppanin löytymättömyys. Kun vihdoinkin ja viimein saimme varmistuksen yhteistyökumppanin löytymisestä, laitoimme saman tien isot pyörät pyörimään asian tiimoilta. Emme kuitenkaan kirjoittaneet hätäisesti miettimättä sanoja tai lauseita, vaan panostimme paljon kirjalliseen osuuteen ja sen loogiseen etenemiseen. Varsinkin ennen esitarkastukseen jättöä hioimme tekstiä moneen kertaan.

Kirjoittaminen tuntui aika ajoihin hankalalta hommalta. Ajatus pätki ja tilannetta ei auttanut yhtään se, että välillä kun ajatuksen punainen lanka katkesi, huomasin samalla löytävänsä itsensä Internetin ihmeellisestä maailmasta. Molemmilla siinä mielessä tuleva valmistujaismatka, kunnes aina omatunto muistutti, että opinnäytetyön on määrä valmistua ennen minkäänlaisia matkoja. Se ajatus palauttikin luonnollisesti maan pinnalle. Toinen meistä huomasi keskittyvänsä paremmin teorian kirjoittamiseen viettämällä päiviä Pieksämäellä mummonsa luona kaukana huvituksista.

Saimme melko lailla yhteistuumin kirjallisen osuuden kasaan. Huomasimme myös täydentävän toisiamme kirjallisen työn suhteen. Jos toinen mietti kuumeisesti kappaleen otsikkoa, jota ei tuntunut saavan omaan suuhun sopivaksi, toinen auttoi ja asia ratkesi. Pyörittelimme myös molemmat joitain sanankäänteitä yhdessä. Tällä tavoin halusimme saavuttaa parhaan mahdollisen tuloksen. Tämä oli erittäin opettava prosessi meille kummallekin. Välillä tuskaa tuottava, mutta loppujen lopuksi hyvin palkitseva kokemus.

LÄHTEET

- Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 1997. Minä ja muut. Helsinki. Edita
- Airas, Christer & Brummer, Kaarina 2003. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Kirjassa Jari Sinkkonen (toim.): Pesästä lentoon. WSOY. Porvoo.
- Alijoki, Eila 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki. Kirjayhtymä Oy
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Sirkiä, Jouni 2007. Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas – Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille. Helsinki. Väestöliitto, Kotipuu
- Child Development Institute, i.a. Parenting and Family Issues. Viitattu 28.4.2010.
http://www.childdevelopmentinfo.com/parenting/self_esteem.shtml
- Einon, Dorothy 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Suomentanut Kirsi Tanner. Porvoo. WSOY.
- Haapanen, Marja-Leena & Takkinen, Ritva 1995. Monikielinen Suomessa. Suomen logopedis-foniatrisen yhdistyksen julkaisuja. Helsinki. Yliopistopaino
- Hassinen, Sirje. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki. Oy Finn Lectura Ab
- Himberg, Lea; Laakso, Juhani; Peltola, Ritva; Näätänen, Risto & Vidjeskog, Jan 2004. Kehittyvä ihminen. Porvoo. WSOY.
- Huhtanen, Kristiina 2005: Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu onnistuneeseen kommunikaatioon. Teoksessa Parkkinen, Terttu & Keskinen Soili (toim.): Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku. Turun Ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Jauhiainen, Riitta & Himberg, Lea 2003. Suhteita, minä, me ja muut. Porvoo. Wsoy,
- Jeskanen, Paula 2010. Päiväkodin johtaja. Seljapolun päiväkotinäkökulma. Vantaa. Sähköpostiviesti 1.4.
- Joensuun yliopisto. Monikulttuurisuus rikkautena. Viitattu 29.3.2010.
<http://sokl.joensuu.fi/verkkajulkaisut/esiopetus/Haka.htm>
- Lyytinen, Pirkko 2003. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Tiina Siiskonen, Tuija Aro, Tiina Ahonen & Ritva Ketonen (toim.) Joko se puhuu? Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Peltola, Ritva; Himberg, Lea; Laakso, Juhani; Niemi, Pekka & Näätänen, Risto 2002. Toimiva ihminen. Porvoo. WSOY

- Pihlaja, Päivi 2005. Varhaiserityiskasvatus suomalaisessa päivähoitossa. Erityiset tarpeet sosiaalis- emotionaalilla ja kielellisen kehityksen alueilla. Väitöskirja. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Turku. Suomen kuntaliitto.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki. Tammi
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, 2005. Sosiaalialan ammatillaisen eettiset ohjeet. Helsinki. Painotalo Auranen Oy.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 24.2.2010
<http://varttua.stakes.fi/NR/ronlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>.
- Tilastokeskus 2006. Tilastokeskuksen ammattieettinen opas. Helsinki. Tilastokeskus.
- Tolonen, Kaisa 2001. Lapsen varhaisen kielenkehityksen tukeminen. Teoksessa Aili Helenius, Kirsti Karila, Hilikka Munter, Pirkko Mäntynen & Helana Sirenius (toim.) Pienet päivähoitossa – alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki. WSOY.
- Vantaan kaupunki 2006. Lapsiperheiden nettineuvola. Viitattu 19.2.2010.
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;220;4720;33404;47391;47394;47400;47404 .
- Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden palvelut 2008. Korso - Koivukylän päivähoitopalvelut. Viitattu 1.4.2010.
http://www.vantaa.fi/i_listasivu.asp?path=1;135;137;220;4720;2417;4831;5327
- Vilkko-Riihelä, Anneli 2006. Psyhyke - psykologian käsikirja. Helsinki. WSOY

LIITE 1 Toimintapäivän tiedote päiväkodille

TERVEHDYS SELJAPOLUN - PÄIVÄKODIN LASTEN VANHEMMAT!

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Diak-Itä Ammattikorkeakoulusta. Järjestämme opinnäytetyötämme varten Seljapolun päiväkodin 4-6 vuotiaille lapsille maanantaina 1.3 toimintapäivän, jonka teemana ovat eläimet.

Lapset voivat halutessaan ottaa mukaansa eläinaiheisen pehmolelun sekä pukeutua eläinteemaan sopivasti.

Ystävällisin terveisin: Kaisa Uutela & Tiina Heikkinen

1.3. PIDETTÄVÄN TOIMINTAPÄIVÄN RUNKO

AAMUPÄIVÄ – (4-5 vuotiaat) Klo 8.30 eteenpäin →

Keskustelua eläimistä + lapset saavat esitellä omat pehmolelunsa

Katsotaan yhdessä eläinten kuvia kirjasta + kuunnellaan ääninauhalta

Eläinaiheisia lauluja (jänis istui maassa, kolme varista)

Laululeikki (elefanttimarssi, karhu nukkuu)'

Pelejä (muistipelejä + muita eläinaiheisia))

Häntähippa ulkona HALUKKAILLE!

Eläinaiheinen satu (pienille nukkarissa)

ILTAPÄIVÄ – **ESKARIT** Klo 14.30 eteenpäin →

Lorupussi, joka sisältää eläin- parit

Parit kertovat lorupussista nostetusta eläimestä

Eläin/häntähippa (lapsille jaetaan hännät)

Tässä välissä juomatauko!

Satujumppa (eläinaiheisesta kirjasta)

Piirtäminen – mitä ”päivästä” on jäänyt mieleen?

Rentoutuminen lopuksi (lintujen/eläinten ääniä) makaavat levitetyillä patjoilla

LIITE 4 Kyselylomake päiväkodin henkilökunnalle

KYSELYLOMAKE SELJAPOLUN-PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILLE

Mitä mieltä olet seuraavista toimintapäivää 1.3.2010 koskevista väittämistä?

1. Toimintapäivä oli mielestäni onnistunut

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Jos vastasit 3 tai 4, niin mikä ei ollut mielestäsi onnistunutta?

2. Toimintapäivä oli mielestäni monipuolinen

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Jos vastasit 3 tai 4, niin mitä jäit kaipaamaan?

3. Toimintapäivä oli mielestäni liian vaikea maahanmuuttajalapsille

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Jos vastasit 1 tai 2, niin mikä oli mielestäsi liian vaikeaa?

4. Maahanmuuttajalapset otettiin tarpeeksi huomioon

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Jos vastasit 3 tai 4, niin miten heidät olisi pitänyt huomioida paremmin?

5. Toimintapäivä täytti odotukseni

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Jos vastasit 3 tai 4, niin muuta odotit?

6. Jotain olisi voinut jättää ohjelmasta pois

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä

Jos vastasit 1 tai 2, niin mitä olisi voinut jättää pois?

Ruusuja:

Risuja:

Kiitoksia vastauksistasi! Palautteesi on meille tärkeää 😊

LIITE 5 Lapsille jaettava diplomi

DIPLOMI

On osallistunut 1.3.2010 Vantaan Seljapolun päiväkodissa eläinaiheiseen toimintatuokioon.

